

המחפיה

עתו שבועי

לכל עניני החיים, לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים.

יוצא לאור בכל ערב שבת

מחיר החתימה על המחפיה וההוספה הספרותית החודשית: רמת המצפה:

כאוסטריא-אונגריא: לשנה 7 כתרם, לחצי שנה 3.50, רבע 1.75.

באשכנז: לשנה 8 כתרם.

ביתר הארצות: לשנה 9 כתרם — 9.50 פראנק.

על המחפיה כלי ההוספה הספרותית אין להתוב.

אין הנחה מהמחיר.

מחיר מודעות או הזכרות לנפטרים לפי גדל השטח

ברכת מו"צ 60 הלר. כראש הגליון שני כתרם.

גליון בודד 12 הקר.

המשנה מקומו עליו להודיענו מיד לא רק שם מקומו החדש, כי אם גם שם מקומו ומקום בית הדואר הקודם.

קאנטא של פאסטשעק נומר 76.918 האדרסו: לבית המערכת ולאדמיניסטראציה:

"HAMICPE" Kraków.

(בחיץ לארץ להוסיף: Oesterreich.)

Kraków, 19 Lutego 1909.

גליון ח.

כ"ח כ"ח פ' משפטים תרס"ט.

נפש העם, העומד בין החיים ובין הסות, אל קרבו, לשוכב יעקב אליו.

עלינו לעבוד בכל מאמצי כח, כי קשה לבנות מהרוס, כי כבדה עבודת התחיה הלאומית מעבודת ההשכלה, אשר גם העת והמסכות עזרה, תחת אשר לבעלי התחיה מלחמה מביול ומחוק, מפנים ומאחור, מלחמה מכל עברים... ואם היו למשכילים מלחמות בראשית דרכם, הנה מלחמת דעות בדעות תאזר ויקות, תוסף אמין ותעיר כח ולב, תחת אשר לנו מלחמה קשה הרבה יתר מאד — מלחמה בקר-לב, בחסר-רגש, בצללי מות...

ובכל זאת — איה העבודה ואיה מאמצי הכח, איה קנאתנו ונבורתנו, איה תוס-הלב, מסירת-הנפש, רשפי אש האהבה וההפץ והתושיה, אשר הלכו כחם משכילי העם ויעשו חיל? האמנם עוד לא באה עת לעשות לעמנו? העוד לא כלו כל הנשמות שכנוף האמה?

ואמרתם: במה יכינו את העם אל התחיה, המעט לנו כתבי עתים, הקוראים לציון בלשון עם ועם במדינה ומדינה? האין די מטיפים ציונים, העוברים בארצות כמלאכים קלים אל נוי ממשך ומורט ומדברים באזני הקהל השכנס ודבר כאשר בלבבנו וכנפשנו?

לא; אין די בכל אלה — אחרי אשר היינו לעם שאין לו לשון וספר...

אם כזאת וכזאת נדרוש לציון בכתבי העתים הבתוכים עברית, אשר אין להם קודאים כי אם

האהרונות מוסדות נכבדים לתחית ארצנו, מוסדות אשר ברכה במ לימים הבאים ואשר עודם מתנהלים לאט, מרם יעשו תושיה לרוב, כי אין כסף תועפות להם די המלאכה הגדולה והנכבדה הזאת, וכסף אין — כי עוד העם עומד מנגד לעושי דברו, עוד מרם יפתח את ידו לקנות בכסף — דבר אשר לא ימד ולא יספר: תחיה, מנוח, מקלט לזרעו אחריו, עוד איננו נכון אל הנאלה ואל הפרות!

ואולם להכנת העם אין נוהל ואין דורש ואין מתעיר לעשות, אף כי גם מתמול, גם משלשום, גם מימי הקונגרסים הראשונים הרבה הרבו מאד לרבר על הרבר הגדול הזה...

זכרנו ימים מקדם בהיות כל מורם מעם, כל משכילי כל קריאי עדה נתונים לעבודה כזאת, להבין את העם — לקראת משא נפש אחר, לפי רוח הימים ההם. אז — לפני דור אחד או שנים — היה הזכו ומכשוריו: ההשכלה הכללית וההתקרבות אל עם הארץ, משא-נפש כל עובדי עבודת הצבור בישראל, ואז רבו ההלוצים בכל קהל ועדה, אשר התמכרו להבין את העם לקראת החפץ הזה וגם עברו את העבודה הזאת בקנאה גדולה וגם היטיבו להכינו עד אשר — השכיחו את עמם שמו וישראל היה מהרה לקהל גוים רבים, כני דת משה, ועלינו לעבוד עתה בכל מאמצי כח, לשוב להזכירו שמו ואת כבודו, אשר המיר בלא ויעיל, להשיב את

שקל המורחי. בכל קהלה חשובה בגליציה ובקובינה יש עתה בא-כח המורחי והחובה על כל יהודי נאמן לדהו וחפץ בתחיה עמו להסתפח בהסתדרות הזאת ולשלם את שקל המורחי. במקומות שאין בא-כח המורחי יוכרו חיתמי "המצפה" לשלוח אלינו עם כסף החתימה גם את השקל ונשנה להם מיד שובר עליו. השקל הוא כהר וכ' הלר.

"קדש את העם"

שתים שואלים החפצים בתחית עם ישראל בארצו ובשתיהן יצלה החפץ הזה בידנו: הכנת הארץ והעם. עלינו להבין את הארץ, למען אשר תוכל להביל ולכלכל את בניה שבי הגולה ולמען ינטה אליה זרם מסעי בני ישראל, היוצאים מארצות עמים יצוא והתפרד כשבעה דרכים אל כל אפסי ארץ; ואת העם — למען יהפוך בשיבת שבותו ולמען יהיה משא-נפש היחידים אנשי הסגלה לששא-נפש כל המוניו. הדרכים האלה שניהם יקדים ונכבדים לנו גם יחד; כי באפס ארץ אין עתידות לעם ובאין עם — למי ארץ? ואולם גם הלום ענינינו דואות, בפעם בפעם כי ההניון והמעשה לא יהיו לאחדים. להכנת הארץ נמצאו במערכות הציונים אנשי לבב המשכילים אל הדבר הגדול הזה ואל תוצאותיו והעובדים את העבודה הזאת בכל לבכם ובכל נפשם; וגם הנה נוסדו בשנים

גלגולים.

הריני מוסר לכם קודם כל מודעה רבותי, כי חי אני היום בגלגול השני, אבל עוד זכר אוצר היסב את כל הדור ההוא, שחי אתי יחד ומת אתי יחד בגלגול הראשון. רובו של הדור ההוא התגלגל אתי יחד אל הדור הזה, אבל לשבו צורות אחרות לגמרי; עפ"י רוב החלפו ההפקידים מן הקצה אל הקצה, אדירי הכסף התגלגלו בסממטינים ובחזורים על הפרחים ושטופי האניות בניזורים ופרושים. אבל לא זהו מה שחפצתי לספר לכם, חפצתי לספר לכם את אשר ראיתי ושמעתי בחיותי, משימט בעולם בין גלגול לגלגול בתור רוח.

כש-מתירקתי מן העולם בגלגול הראשון ועמדתי לפני הפמליא של מעלה לרין, נגזר עלי להיות משימט עשרים שנה בעולם יאח"ב להתגלגל שנית. לא יחידו הייתי כגור דיני. הרבה אלפים עמדו אתי יחד למשפט, בניזורים חסידים ומתבוללים, יהודים טובים ויהודים רעים מכר המינים, ועל כלם יחד יצא המשפט החרוף הזה, להיות רוחות נעית ונדות בעולם. ואלה שכחיהם שנאו את המכע יאת החפש ואהבו להצמצם בד' אמיתיהם מאסי גם בתור רוחות את התנועה החפשית ובחרו להכנס בתור דבוקים אל האנשים כל אחד כפי מה שציה בידו. חסידים הרבה נכנסו בתור דבוקים במתבוללים ורשעים נמורים וגם להפך נכנסו הרבה

מי בכם אמין לב פופל,

ולעבוד ולקראות יבקח עיניו —

ינחם: בית יעקב לא נופל;

הפרץ רק בינכם וביניו.

ב.

לא אוכל האמין, פי כשל פח סבל,

אם נעים לאיש סבל ומאד יאבה שאחיו.

על משואות לא יבק כל היום ויהאבל,

אשר מקדש עוד באהלו וארץ אבות בביתו.

אשר נגד זרם לשחות יריו לא יפרש,

על אנית עמו ישפך המעיו לבטלה.

יאמר נא איש עברי: לו הפל יזרם —

הן אני מבצר, ממני רוח והצללה.

אם אלק או מאה הם במשפחתה, בעירי,

לעושי טוב אני חבר ופעלים שלי הוא.

אם עשרה יזרמו, אני אהיה העשירי.

ואם רק האחד לבדו יזרם, אני הוא.

ד. א. קאמינקא.

ווינא.

פיריטון.

אל הנואשים. *

לא עליכם בפרצות ותנדרו נדר... (יחזקאל).

א.

והנה הם מכבים על פרחים.

אשר יום אחד צצו ונקלו.

ושוקמים על ירכות, נניחית

והילילו ואנו ואבלו!

צר לי על מחץ מכתכם.

ועל ארמית-הקנה נתצים.

אולי לא בחומת אמתכם.

ביראם במדעכם הפרצים?

במשאות-שוא היתם גלגלים.

איך תתמהו כי הכל ילדתם?

לא קתים קניתם, ילדים.

ביראם קורים טחתם וסדתם.

* גם אלה מקובץ-השירים הנמצא תחת מכש הרמוס.

אחד מני אלף, לא ישמע העם; ואם בכתובים בלשונות אחרות — ישמע ולא יחס לבבו; כי הלשון הנכריה, אשר גדל עמה היהודי מילדותו ואשר מלא רוחה אותו וכחוג הרעות והמחשבות והמעשים אשר לה לברה יתהלך — קור ברול בינו ובין כל חמדת ישראל, אשר היו לו מימי קדם. חק עולם הוא, כי הדברים אשר נדעם, יהיו לנו ענין לענות בהם ולשום אליהם לב; ואשר לא נדע, כמתו כאין בעינינו. על כן כאשר תרב דעת איש, כן ירבה להתעלות מעל לגבול עצמו ובשרו וכן תקטן נפשו בעיניו וכן יגבהו דרכיו ומחשבותיו מדרכי האנשים הפשוטים וממחשבותיהם. ועל כן החכמים, אשר לבם ראה הרבה חכמה ודעת, התרוממו למעלה למעלה מעל לחוג חפציהם הפרטים, ויהיו לאהדים ברוחם עם כל הנשקף להם מעל במוהם, ויהי הנקל להם להשליך נפשם מנגד על אמונות ודעות, על כל משא-נפש, על שלום בני האדם וטובתם, אשר יקרו להם משלומם ומטובתם המה.

היהודי היודע אך את לשון עם הארץ, או לשון עמי הארץ, קרוב הוא לשבניו ורחק מעמו; ורק אנשים גדולים, אשר ההגיון יגבר בהם על הרגש, יוכלו להתלחץ מהוג הקסם הזה, אך רב-אדם, אשר הלב ולא המוח יפלט נתיב לדרכיהם ולמעשיהם, לא יוכל לבבם לנמות בי אם אחרי הדברים הקרובים אליהם על פי דעתם אותם, וכי יקרא או כי ישמע יהודי אשר כזה דבר על ארץ ישראל ועל כל אשר לישראל באחת הלשונות הנכריות, והיתה לו חזות הכל כשמועות רחוקות למקומן ולזמנן, ולא יבקיעו אליו בעד הערפל אשר בינו ובינם ולא יגעו עד לבו יותר מדברי עמים אחרים, אשר היו ואשר עוללו עלילות כימים קדמונים בקצוי ארץ רהוקים... ואולם כאשר ירבה היהודי לדעת את לשוננו ואת ספרתנו בת אלפי השנים ורבת האוצרות והפנים והחליפות מאין כמות, כן ירבה להתאהד עם עמו מימי קדמתו ועד היום ולמקצה השמים ועד קצה השמים והיה כמוהו אחד כרוחו. בהלך-נפשו יתערב בכל הקורות את עם ישראל, בכל הגדולות אשר עשה ואשר נעשו בו בכל התקופות רבות העלילה, ילחם מלחמותיו, יגבה לבו בגדולתו, ישמח בשמחתו ובכל צרתו לו צר (ויען אשר אין עם בתבל, אשר לו ספרות רהבה, מלאה וכלילה כספרתנו, ע"כ היו עם היהודים, כל עוד היו ישראל ואורייתא חד, נתונים לרברים רוחניים יותר מכל העמים אשר על פני האדמה, שהם עבדי החמר

והחמרות). ההתהכרות הזאת, אשר יתחבר היהודי בכח הלשון והספר, אל עמו, אל זכרונותיו מקדם ואל משאות נפשו בהוה ואל תקוותיו לעתיד, תהיה מן כערו מאבוד בנזים; תחת היות הנפרד והרחוק מהן כנפרד מן החבל המחבר יהוד ארחת הנוסעים על גבעות הקרח בהררי אלף, למען אשר לא יתפרדו ולא יפול הנופל מהם אל פי תהום, או בכפים המתפזר מאניה, והיה למשתק לגלים ולרוח וקצו כשמש...

(סיף יבא.)

מבש"ן.

ענינים מדיניים.

המניסטריון החדש באוסטריא. יש איפא מניסטריון חדש חצי פרלמנטרי בלי הסכמת הפרלמנט, כי לא נשאלו המפלגות בהיסודו. האשכנזים שמחים בו, כי רובו אשכנזים, אבל המשיבים והסלובנים שהתחברו להם, קוצפים, כי אין בו רק שני מניסטריון משיבים, ר"ר זאמשק מניסטר למדינה ביהם ופרופסור בראף מניסטר לעבודה הארמה ואין דעתם נוחה מהם. גם להפולנים אין קורת רוח מן הממשלה החדשה, כי לא נשאלו וגם בא-כחם כממשלה אברהמוביטש לא הגיד להם את מחשבת המושל, ע"כ הכ קופצים עליו ודורשים ממנו להפטר. — הממשלה החדשה נושאת ונוהגת עהה עם המפלגות להתפשר, לעשות אפשר לפתוח את ועד המדינה הבהמי ואח"כ את מועצת הממלכה. האשכנזים דורשים בעד זה מן המשיבים גמול בשרטון המדינה. עהה רוצה הממשלה לשלם לקנאי המשיבים כפעלם. מבית הדין בודקים כבתיהם ומחפשים בחורים וכסדקים כל הימים, למציא בהם איזה עון. לענשם על הפריעם את המנוחה בפראג ועל נזרם חרם על סחורות אשכנזי. ביה"ד מאשימם גם בגרופ המלכות.

המצב במורח. הטורקים הצעירים נחלו עוד הפעם נצחין גדול, בלי מלחמה ובלי שפך-דם. הם הדפו את מי שרצה להדפם והשרטון נבין בידם. הוויזור הגדול קיאמיל פשא בקש כפי הנראה להשיב מעט מעט את השרטון הישן ולהחליש את השפעת הטורקים הצעירים, כי לתכלית זאת הסיר פתאם, בלי דעת הפרלמנט, את המניסטר לצבא ואת המניסטר לצי וזמלחמה ואת המניסטר לעניני הפנים מכנס, לפי שרם ניטים אחרי הטורקים הצעירים. מעשה קיאמיל עירר מצף גדול עליו כבית הנבחרים ובהוך הצבא,

הנאמן לטורקים הצעירים. צבא הים הביא את ספינות המלחמה אל מול ארמין השלטן וערך את פיות בלי-התותח אל מול הארמון. פקידו הצבא התאספו למחות נגד הממשלה המתנהגת מדעת עצמה, והפרלמנט שלח הוזהרה אל השולטן, להסיר גם את הוויזור הגדול הבוגד מכנו וכבר דברו על הורדת השלטן מעל בסאו ביד חזקה. השלטן ראה, כי אין לו ברירה ובטל רעהו ופטר את קיאמיל וקסר את הממשלה בידו המניסטר הפנימי הילמי פשא, שהעבירה קיאמיל. כל המניסטריון נהחרש כחפץ לטורקים הצעירים והרוצים להחזיר את העטרה לישנה נבוכו. ראש הממשלה החדש הילמי פשא אומר, כי יסכים להצעה רוסיא ברבר הכפר, שעל בולגריא לשלם, להחליפו בתשלומי הוצאות המלחמה, שעל טורקיא לשלם לרוסיא, גם יגמור בקרוב את דבר הפשר עם אוסטריא. הקונס על סחורות אוסטריא ועל ספינותיה עוד לא חרלו. הטורקים עומדים בדבורם, שלא לקבל סחורות אוסטריא עד שיסכים הפרלמנט להפשר. — וסרביא כבר התחילה להכיר, כי אין לדין עם התקוף. היא בקשה לשלוח עוד הפעם מכתבי זכרון אל הממשלות ע"ד תביעותיה מאוסטריא. אך, רוסיא וצרפת מנעוה מזה. הפרלמנט הסרבי לא הסכים לדרישה המניסטר לצבא, לקחת מלוה חדשה לצרכי המלחמה, כי צרפת התרתה בסרביא, שלא תלוה עוד כסף עד שתחדל מההגרה ברעה, כי יורעה צרפת, שאם הפרוץ המלחמה ואוסטריא תכניס צבאה לסרביא, אז אבד כספה.

על המצפה.

היהודים והצבא.

כיה דין אחד באונגרין שפט יותר מהשעים יהודים על עון זיוף רשימות המטריקל ופדיון בניהם מעבודה הצבא. הנאשמים יצאו חיבים ונדונו למאסר כל אחד לפי חמר עוננו. ומלבד זה כל האנשים, שנודע ע"פ המשפט, שנשמטו מעבודה הצבא שלא כדין — מאות אנשים כאים בימים וא כוה משפחה — יספרו עהה לעבודה הצבא. ויעברו כפלים ובני ביהם ישארו כמצוק ובמחסור כאלמנות וכיתומים. וכל הצרה הזאת על באות משפחות יהודיות למה? אין זאת כמו שיאמרו שונאינו, כי אין חפץ ליהודים בעבודה הצבא בהרד בזאת, יען כל פטריוטותם היא רק מן השפה ולחין, כי אם רק מפני שכופים בהוך הצבא את בני היהודים לאכול מאכלות אסורים ורחלל שבת. היהודים נאמנים למלכות ולארץ מולדתם,

מתבוללים בהור דבוקים בחסידים והו סור כל השערוריות הנראות עהה בחיים, זהו סוד התקרבות הקצוות, מה שאנו רואים לפעמים, כי הורכים אלה עם אלה שלובי יד, אף כי רחוקים הם זה מזה כרחיק מורח ממערב, כי דבוקי החסידים שבמתבוללים נמשכים אל החסידים ורבוקי המתבוללים שבחסידים נמשכים אל המתבוללים. ויש שגם באיש אחד הקום מרחמה גדולה, מלחמה פנימית כשעה ששרי הרוחות השונות שבקרכו מהננשית זו בזו.

אלה שהיו בחייהם שובכים וקונרסים בחרו כמעשה קונרם גם בהיותם רוחות. מכיר אני כחסיד אחד, שההבון בכל פעם להכנס בתוך דבוק דוקא אל בתולה והיה מענה עניינים קשים את הרבי, שהיה מגרשהו וריא היה חונד ושכ המיד, כי היה טהבון להרעימו.

בימים הראשונים, כאשר השדכתי מן השמים והתחלתי כשומט בעולם לא יכלתי כלל להבין איזה מין ענש הוא זה. הרי אין קך באמת העניג יותר גדול מזה, להיות ריאה ואינו נראה, להכנס אל כל ההורים והסדקים ויראית מעשים, אשר אין כל עין יבולה יראותם ולשמיע דברים, אשר אין כל און יכולה לשמעם.

אבל אחר שנים אחרות הקפה עלי בדידותי עד שקצתי בנפשי. להכנס אל אחר הגיפים לא חפצתי, מפני שבדקתי את מסתריהם והיו כגם מאוסים עלי

ואסמנים גדול היתה מעולם, והתחלתי לבקש לי בן זוג, לשימש אתו יחד.

פעם שיטמתי ברחיב וראיתי בלב רץ, מכשכש בזנבו ולשניו סרוחה לי מפיו החיצה. מיד הכרתני כי איזה רבוק. התחלתי להסתכל ולעין בו היטב היטב והכרתני בהנועיותיו, שזהו פירט ערהנו לפנינו. "שלוס עליבם ר' פיביש!" קראתי בקול, שרק הרוחות נוקקת אליו.

הכלב הפנה את פניו, הכיט בעיניו הכלביות, החה רנע אחד ואח"כ הכירני.

"אה זרח, הגם אתה כאן בעולם הזה ולא התגלגלה ככריב? אשריך וטיב לך, אנכי כבר קצתי בחיי. ערי נגזר להיותה מגולגל בכלב מפני שאהבתי בחיי את הלוקה וההתרפסות תחת הפריצים ועהה כשנעשיתי חפשי מכבלי הגיף נעשתי הלוקה מאיפה עלי כאר. השיאני נא עצה איך להחריץ מן הכריב." "עצה פשיטת מאד — עניתו — הכנס נא בתוך דבוק בכרכו של האציל ג' כס' ואז יביאך הזו אל הציעני משם, המומחה לרבוקים, הוא יגרשך מיד והתיה חפשי לנפשך ונשיטט שנינו יחד בעולם, כי זה כבר אני מבקש לי איזה חכר.

"טיובה עצהך ואעשנה." ענה ר' פיבוש והוך כדי דבור — כי אצל הרוחות אין המקום הזמן משמשים כלום — נכנס ר' פיביש בכלטי שר האציל והתחיל לעשות העויות והנועות שונות כדרך הרבוקים,

התחיל להתרים גם נגד אדונו, שהכיר בו מיד, כי נכנס איזה דבוק בכלבו הנאמן, והביאהו מיד אל מבירו הציעני. בתחלו היה קשה ליעני להטפל בו, כי הכיר בדבוק, שהוא ממקור נשמתו, ששכנו שניהם לפניו באיצר אחד בשמים, באוצר הנשמות הלוקקות, אך האציל הפציר בו ולא יכול להשיב את פני ידו ויקם ועשה השבעה והוציאהו.

ר' פיבוש נחלץ מן הכלב ושנינו יחד החלונו לשומט חפשי בעולם, לשמיע, לראות ולהבין וכשהיינו שומעים דבר יוצא מפי איש, היינו מכינים מיד את פיושו של הרבר, כי בכל דבריהם של אנשים יש נגלה ונסתר, החיים שומעים את הנגלה והרוחות שומעות גם את הנסתר. והסוד, ויש שמלה אחת נשמעה כפרד"ם.

איתו היים שהתחלנו לשומט שבה היה, ובאנו אל בהמ"ד בשעה הקריאה. שמענו את השמש קורא. "יעמד מורנו ר' מאת איה כסף בן מורנו ר' חמישים אלף ששי!" כלומר זה היה הפרוש, שרק הרוחית נוקקות אליו, בני אדם פשוטים לא שמעו אותו. הקרוא החל לברך את הכרכה ואנחנו שמענו את פרושה בדברים כאלה: "דרך ארץ שקצים, קבצנים, סמרטימנים, אני הגביר האדיר, אותי מכבדים בששי!"

אחר ההפירה כרך העם את בעל הששי ב"שבת טובה" וגם אז שמענו את פיוש הכרכות. יש מי

להתרגל, ועל זה אין אני יכולים לוהר. הזרנון בהקפו הנהו דמות דיוקנו של גלותנו הסרינית והרוחנית ולפיכך אנו מתנגדים להפשטותו ולהערצתו הלאומית.

א. ליבושיצקי.

אברהם לבנסארט ז"ל.

עור אחר מבחירי בנינו בגליציה עובנו בדמי ימיו. בעל האשכולות, החכם הכולל, בעל הכשרון רב הצדדים, הלמדן החרף והבקן, הסופר בעל הסגנון הרענן, הפיטן האמתי, בעל הרוח העדין, החביב לכל, מר אביהם לבנסארט איננו עור בין החיים. הרבה קיינו מהחכם הצעיר הזה, הוא היה גאוהנו בארץ הזאת, כי ההנחמנו כדור דזה, אשר הלטימי חכמים, שלא יבושו בין חכמים מודרנים הודכים וכלים, כדור אשר במעט אין בו רק שתי קצוות קיצוניות: חכמי תורה היקים מכל ריח מרע וחכמי חול ריקים מכל ריח הירה. הוא היה גם לתהנוסס בין חכמי ביהמ"ד הישן ודניק מרכבה בין הסופרים העברים המודרנים. איש המופת הזה הקדים כל כך לסים חשבונו עם החיים! כמה רעיונות, כמה תקיות רמות, כמה שאיפות גבוהות יררו עמו שאולה. כמה כח עבודה רוחנית, כמה מעינות חבמה, כמה עתירות טובות כשרה הספרות אברה גליציה העניה והעזובה חנם! עניה? לא, אין יכולים לקרוא "עניה ברעה" לארץ, שבעל כשרון כאברהם לבנסארט יכול להולד ולהחנך בה, אבל עלובה היא גליציה כאמת. מוציאי דבת שוא הם בעלי הלשונות המדברות גדולות, שאין די מלים בפיהם לבנות את היהדות הגליצית ואת חבמיה וספריה, ולא שמו לב אל האמלל אכרהם לבנסארט וחבריו הרומים לו החיים אתנו. יהירות, גאוה נפרזה וכבוד אחרים חסרו לחכם הזה, כמו לכל חכמי גליציה ועל כן לא נראה זהרו כחוף וכמעט לא נשמע שמו לתהלה מעבר לגבול. צנוע היה, נחמא אל הכלים, רוצה ללמוד כטרם יצא ללמד, והו חסרון בעיני גבורי החקני וההתבטלות בלפי חין והיהירות וההתימרות, "אני ואפסי עוד" כלפי פנים. אבל הסרות האלה הן הפארת חכמי ישראל מעולם, רק בגליציה היהודית המצאון. הקוראים העברים בגליציה ידעו הישכ את החכם הצעיר הזה ממאמריו המרעיים "הפיוט כהלמוד", "המספרים בתלמוד", "המצפה" ומאמריו הראשיים הרבים ומאמריו ב"הירדן". אך במקצוע אחר לא נודע ברבים, לא רבים ידעו, כי גם כח גדול מאד היה לו ככלל"סטיקה. הרבה כתבים נשארו ממנו, פנינים יקרות כספרותנו, ומעט שלא נודע לנו לא חפץ לפרסמם, למרות הפצרות מכיריו וידידיו. רק פיליטון אחר נרפם ממנו בגליון הראשון של "המצפה" בחדש ניסן תרס"ד והעיד באמת המהון רב. מאת קרוביו נבקש לתת לפרסם את הכתבים האלה, למען ידעו העברים בגליציה מה אברו כסופרם היקר הזה, ומאת חברו מר יצחק פרנהוף נבקש, כי יואיז למסור לנו את תולדותיו של האיש המצוין הזה, כי אין כמוהו יודעם. — ימים רבים מאד סבל האמלל על ערש דוי עד שפרהו הסות ביום ו' לשכוע שעכר. הרה"ג האכ"ד בסטניסלב הספידוהו בכיה"ד והרכ נכנצאהל והר"ר ש. שור כניה"ק. קשה יהיה למצוא הנחומים על האכרה הגרולה הזאת. הנצ"ח.

מהמזרחי.

מלשכת המזרחי מפפד"ס | טודיעים אותנו: כקונגרס הציוני השמיני בהג קכצו חברי המזרחי כסף לתכלית יסוד ב"ס תיכוני בארץ ישראל. אל הועד, שנקבע בעת ההיא למשל ברכר, נספחו אח"כ אנשים חשובים אחרים מהיהודים החרדים כאשכנז שאינם ציונים והמוסר העמך על כסם דחב. אחרי העיון גמר הועד, שלא ליסר ב"ס חדש, כי אם לקבל ברשותו את ביה"ס "תחכסוני", שנוסד לפני שנים אחרות ביפו ע"י יהודים חרדים ולעשותו לב"ס תיכוני ערוך על

יהי נא הסכשול הזה של אכילה טרפות כצבא וחלול שבת ויו"ט עכ"פ חשוב כהמנהג הקדוש של מסירת הרבנות כירושה לידי כורים יע"ה! — אם אך לא יצטרכו היהודים לאכול טרפות כצבא וחלול שבתוה, אז לא ישתמט אף אחר מעבודה הצבא ולא יקרו מקרים כמו בכרנסם שמאה יהודים יררו הבורה וכמה מאות יהודים אבות משפחות ילקחי לעבודת הצבא בני שלושים וארבעים שנה. היהודים בגליציה יודעים היטב את הצריך שיש להם כצבא. כי מלכר שרע וסר היה אלו נפלה הארץ הזאת בידי רוסיא השואפת אליה, הן חיי היהודים ורכושם לא היו כמנחים כלי צבא. לולא צבא חזק לא היו השיטרים לברם יכולים להגן על השיות הכורדות, הנרחות בין זאבים רכים. היהודים ילכו כשטחה לעבוד כצבא אוסטריא לולא הסכשול הדתי.

עברים ויהודים.

כאמור, התרשלות היתה מצד אפטרופסי הספרות העברית בזה, שצמצמו את הכנה דוקא כשאלות הלאומיות וזולו יותר כדי בשאלות הסוציאליות. אולם אפשר טאר, כי בזה אשמים דוקא כהני הזרנון. כי לולי הוליכו שודל את ההכון ואת הרמוקרטיה שלנו, שרק הזרנון מסוגל להתפשטות השאלות הסוציאליות וכי השפה העברית לא תוכל להביא כנידון זה שום הועלת לטובת העם, אין ספק, כי חיברות "דוקורטיות" היו מופיעות גם כעברית, והיו מביאים טובה להמון היהודים לא פחות מהספרות הפפסי"ה-בזרנון! — אולם כהדבר הזה לכשעצמו אי אפשר עוד להביא ראיות פסקניות, כי השפה העברית היא רק לבעלי בתים, ואין להמין העם כל חלק בה, ואין לו כל נחיצות ללמדה ולדעתה. קורותינו כמטך אלפי שנית שעבודנו המדיני בארצנו וגלותנו בארצות נכר, מוכיחות את ההפך, כי הספרות העברית (למשל זו של הקופה הנכביאים, התלמוד והגאונים) עמדה המיד על משמר עניני העם ודדה המיד את דיכו מפני נוגשיו הפנימיים והחיצוניים. יש עוד אסמכתא מוטעת, שמביאים ה"מלוטרים" הזרנוניים כעת האחרונה לטובת השפעה הזרנון ולרעת השפה העברית, והיא, כי עמני החליף המיד את שפת רבירו העברי בארמית הכשרית (בתקופה ככל ופרם החרש), בערכית כהקופה ערב וכו'. מזה הם למדים, כי השפעת השפה העברית היתה המיד מעט על המון העם היהודי, וכי הזרנון האשרנוני סלא רק את טקום שפת-רבכור, ולא ירש כלל את כסא מלכותה של העברית. כראיה זו יש הרבה מאחיזה העינים והרכה מהלמדנות השטחית. צריך לזכר, כי השפה הארמית-הכשרית, הערכית ובטקצה גם היונית-רסורית, הן א חיות לשפה העברית ומגזע אחר הסתעפו פארוהיהן וכמיה קבלו השפעה וינקו זו מזו. ואם החליף עמנו את שפת רכורו השוקי מעברית לארמית לא היה כזה הרבה מאי-הרנילות, מאי-הטבעיות, כמו שאין זרות כעובדה, למשל, שהאכר הרוחני כרוסיא הדרומית יחליף את שפת רכורו לרוסית, ולהפך. זאת ועור אחרת: שפת רכבור לכשעצמה היתה רק אמצעי לחכמי היהודים (כמו למורי כל האנושיות) להרים על ידה את השכלת ההמון, לגרלו ול העכירו משפת רכבורו לשפת חנוכו והרבותו. אולם כמה יש זרות ואי-טבעיות בעיכרה המעציבה, שנה מורחי, כן שפה מורחית עשירה והיסמורית מסגל לו — איזה "סגנון" אשכנזי-זרנוני, שאין לו שום קרבה ושייכות טבעית אל העברית, שפת עברו וקדמוניותו? — הזרנון לכשעצמו הנהו קורם כל סגל כר צרת היהודים, מעין Memento mori נחוי הוא לנו בכל מעשה שאנו עושים וככל פנה שאנו פונים. הזרנון הוא אות הקלון גדול וספיר לחיינו הגלותיים, לא רק מפני כיעורו הפילולוגי (שאל זה עור אפשר היה להתרגל ברבות הימים, אלא רוקא מצד האסון הלאומי בהיותו ההיסמורית, ואל זאת איננו רשאים

אבל בתורהנו יש כלל גדול: דברי הרב ורכרי התלמיד דברי מי שמועים! מצות התורה קידמת ליהודי אף למצוה הטלכות. בודאי אין חשק גדול לסתם יהודי להפר תורה בשביל חובתו למלכות. כל יהודי יודע, כי בשביל קיום התורה מסרו אבותיו את נפשם למיתה ואיך ילך ברצון לעבור עליה? בגליציה אין מוסיכ רשימות המטריקל, אבל האמה נתנה להאמר, כי כשטחה אין שום יהודי הולך פה לעבוד, אע"פ ש"פ"פ הסמטיסטיקה מספר היהודים הממלאים חיבהם לצבא הם לא פחות מעטים אחרים. אבל אמת היא גם כן שאין הממשלה סהכונה כלל להעביר את היהודים על דהם, אין זאת גזרה שמר כלל, אלא לפי שלא דרשו היהודים ער היום הזה פה אחר להאכיל את היהודים מאכלים כשרים כצבא אין הממשלה רואה את עצמה סחויבה לקבל ככרות והוצאות יתרות על עצמה. אכל אלו דרשו זאת כל היהודים פה אחר אין ספק, שהיתה הנהגת הצבא מבקשת ומוצאה עצה להאכיל את היהודים רק מוין כשר. והא ראה: הרי את המחמדים אשר בבוסניא מאכילה היא מאכלים עשויים ע"פ דהם וככל עיר ועיר שדרש רק הרב וראש הקהל להאכיל את האסירים היהודים, העוברים על החקים, מאכלים כשרים, לא סרכה הממשלה ואיך ססרב לעשות זאת ביהודים כשרים, שלא חטאו מעולם והממלאים חיבהם למלכות? אלא שלא דרשו זאת היהודים מעולם, לפי שאין הסתררות שלמה ליהודים, אין מי ידרוש, לא הקהלות ולא הרבנים מחוכרים לאגודה אחת, שיוכלו לרכר כשם כל הכנסיה היהודית. ראו רכותנו הרבנים על מה צריכים אגודת הקהלות! ואתם נכרכים אחרי המעככים כדבר! היש על זה טענה? על הסטודנטים גוזר הצדיק מכלו, שאין למנעם סחלול שבת כשישם, הלעיטוהו לרשע ויסות", אבל מה יענה על העוברים כצבא? הנכ אותם יש להכשיל בזרנון? מה חטאו אלה? הכי חטאם הוא שלא עשו מום כגופם?... אין שום הצטרקות על זה והרבנים שאינם סתאמצים ליסר אגודת הקהלות ומכ"ש אלה המעככים זאת בזרנון עתידים ליהן את הרין! הרבנים, ובראשם כמוכן הבלזן, משתדלים עתה כסתר אצל הממשלה, לכטל את החוק משנת 1890, הסמיל על הרבנים לרעת טעם חכמה כל ליה, שילדים קטנים ככפרים יודעים היום, החוק הזה הוא כצנינים בעיניהם, יען הוא מפריע מעט את מנהג ירושת הרבנות ומסירתה בידי נכדי הרבנים, שרובם נכערים מכל דעה ומכל ידועת התורה. לאינטרסיהם הם עדים ומתאמצים, אבל לאינטרסי היהרות אין איש ואין עומד כפ"ץ.

שאמר: ירק אירק כפניך המנושמים; כור ועם-הארץ, אבל מה אעשה וצריך אני סחר לגמ"ח". הרבנים האלה כמיוכן לא נשמעו לאון כני ארם פשוטים, הם שכעו רק "שבת טובה ר' ויינבל!"

פעם אחרת שמענו סוחר יין מהנפל על כן תחרותו ככהמ"ד כחרופים וגרופים וקורא לו: "אפיקרם! פושע ישראל! הרי בניך ציונים, גוים גסורים!" כלומר לא אנחנו שמענו כן, את זה שמע העם, ואנחנו שמענו כרכרים האלה: "לא תזכה שגץ להתחרות אתי, עוד טעם ואעשה את יינך יין נסך והעם יורה אותך כהועבה כויה!"

בני האדם ההנלו לפנינו בצורות אחרות לגמרי פאשר הם מתראים כחוף. הפרושים, שיצאו מפי האדם ושק הרוחות נוקקת אליהם, היו נוראים מאד.

רבנים כמשמעם כלי פרושים שמענו רק כשררות הנטיכות מאד וכמדה שגכהה השררה ככה רכו הפרושים בדכריהם, כל צדקותיהם נהפכו לתרמות ולאחיזה עינים, כל אהבהם לחנף, כל ידאיהם את אלקים להתיסרות. והיו בני האדם מאימים עלינו מאד וכשכאה עהנו לההנגלל שנית כגוף ולהתחיל את החיים מבראשית הרנשנו אך אז את כל מצוי הרין של הנגלול.

(. ראה גליון ב.

יסודות פדגוגיים מודרניים. שמו יהיה "ב"ם תיכוני תחכמוני כ"פ". והנהגתו נבסרה בידי מורה החשבון והפיזיק מר נ. שלזינגר מהמכונות ועמו יורה עוד ד"ר י. ענגל, שהיה מורה בנמנונים העברי של הד"ר יונג. מיד אחרי הפסח יעברו שני המורים ליפו. גזבר הועד הוא מר יוסף וו. דאקענבראך כפרנקפורט ע"נ מאין רעדערקערנוועג 30. הוא יוציא קול קרא אל הצבור, להמוך בידי המיכר הזה.

ב"כ המזרחי באנגליה הוא R. S. I. Rabbinowitz Liverpool, 65 Crown Str.

פיליטון הטו.

ולקח אוזב ומבל כמים — איש מהור!

את האמת אני: איני יודע איזו סגולה היתה לעשב אוזב למהר טמאים, אבל יודע אני איזו סגולה היתה לעשו-אוזב (יונה אזעוו), לאדם הארום הזה, למטא מהורים. עשו כונד כזה לוקח הכטחה ומיבל כמים — ומיד הוא איש מהור, כשר לכל, אף להיות שומר ראש המלך. עשו זה עצמי, שבמרים התחמא היה פסול אף לגור ברוסיה ומב"ש להתמנות לאיזו משרה דלה, בשקויה מתחמא כמים ע"י כהן, הוא נאמן אף להיות יד ימינה של הפוליציא החשאית הראשית בעיר המלוכה ברוסיה, וחיי הצאר וכסאו נמסרים בידו כאותו זמן שהוא נעשה גם ראש המורדים והוא מטמא מהורים, משחית אמונתם ומקלקל ישר-לכם ומכיא ערכוביה ככל מכונת הסמשלה עד שאין כמקומיה הגבוהים ההם מוצא עוד ידיו ורגליו. ואין דומיא מיוחדת כזה; הדעה הזאת שלמה עוד היום, כמו כימי החשך והבערות של ימי הכינים, גם באוסטריא וכאשכנז וכאינגרן. יהודי ישר בעל כשרון עצום פסול לכל דבר וכשהוא מכיא תעודה, כי בונד הוא, כי רודף בצע הוא, כי רוע לבו השיאהו למעול מעל בכל קדשי אבותיו ובעמו ובאלקיו — מיד נעשה נאמן, אף על פי שיכולים גם השיטים לדעה היטב כמונו, כי לא הטוב שניהודים הוא בונד כאיקו ובעמו, בעד בצע כסף, כי אם דק הרע שבהם. ואחרי כן באים מונינו ומנדינו וקוראים: הכל היהודים, ככל קקול ופנע-רע יד היהודים כאמצע. אלו היתה היכלה בידי הייתי מרעים באזניהם כמאה קולות ואחד של הותח: לא, כי יודכם ככל אלה, אתם משחיתו הלכבות, אתם מצודדי הנפשות, אתם פורשי הרשה, אתם מיסרי המטובים ומשלמי שכר טוב לרעים, ירכם ככל קקול המדות של העם, ככל הקלה ומכשול, המוכרחים לכוא על ידי מהן גמול טוב בעד מעשה רע ובז והשפלה ועלבון בעד אמינה וישר-לב. כבוד הוא, כי אלו היתה כידנו לחלק משרות טובות ושכר טוב לכונדים כדתות אחרות ובעמים אחרים, היו הכונדים והמשחיתים רבים בהובם מאשר עתה בתוכנו. אבל כותרתנו כתוב, שאין מקבלים גרים לעתיד לבא, כי אין חפץ לנו ככונדים, כאנשי-כצע ומרמה. עוכדה אני יודע, כמקום מולדתי היה ערל, "גוי של שבת", אדוק מאד כאמונתו ושונא יהודים מאין כמותו. כהיותו כהוך בני עמו היה מחרף את היהודים ואת אלקיהם היה מסית חבריו להזיק להם, כודה ערילות שקר עלינו ומצטלב מאה פעמים ככל יום. וכשהיה בא כיום השבת אל כתי היהודים לשרהם ומיעם את כום הי"ש החריף ואת פרוסת החלה הלכנה, מיד נהפך לאיש אחר. היה מחבב את היהודים, חונף להם ומכוח את הכהנים הקתולים וקדישהם. וכאשר שאלנוהו על דברי השפנה. שהוא מפמט ננדנו בתוך חבריו, היה מרים ירו אל לבו ואמר בשפה היהודית: "וואס ח'אב נערעדט האב איך געבירט". ולפיכמו היה מקלל את כהנו ובזה את אמונתו ומנדף את כל הקרוש לו, מכלי שדרשנו זאת מידו. אלו היינו רוצים היה עשו-אוזב זה ממיר דתו בעד שתי כיסית י"ש, אלא שאין דרך היהודים לנגוב נפשיה. ונפש שפלה כזאת מקרבנו הכאה להם, להלעיב בקדשי אבותיו, למעול מעל בעמו ולמכור נפשו בעד בצע כסף, הם מקבלים אותו

כזרועות פתוחות ומרמים איתו לכל מדרגה שהוא רוצה. זהו סיד סגולה של השמן המשחית בן המלמד כשקלוב יונה אוזב, שהיה בעל דו פרצופים, נפש אחת בעלה שני פנים כהנראף מהר קרלו של אלכסנדר דימא. מרף על ימין, גזר על שמאל, שפך דמי נקיים כמים ככל צד, כיו כל נדנד עעף ובלו מבשול-לב, כי השיטים הרא הכשירו את רוע-לבו. והכל ככרי לטרא כיסוי, לחיות, כל זמן שאפשר, כרחבה ולהתענג בכל ההענונים. "הכשר" היה לי על זה מאורכי רנפשוה, המחמט.

מכתבים מערי המדינה.

קראקא. בין החברות הרבות, שקהלנו הגדולה מהניססה בהן, הקח בצדק חברת "עזרא" חלק כראש. החברה הזאת, שנוסדה לפני עשר שנים בהשגרות הרכ ד"ר יהושע הון ע"י נשיא הקהלה המנוח ד"ר ליאן הירוויץ, יסדה את בית עקר הספרים היהודי עם בית המקרא הגדול, ובכל יום יום ירוו הצמאים לדעת את היהדות וספרותה את צמאים כמעין החכמה הזה. יותר מארבעת אלפי ספרים נקבצו כבר ובהם כל הספרות החדשה וכל העיתונים ככל הלשונות, שיהודים נזקקים להן פה ובן מבחר הספרות ההלמודית וספרות ימי הבינים וכרכי כל העיתונים הישנים. אין בכל הארץ הזאת ביבליוהקה יהודית שלמה ומשיכללה כזאת. ע"כ גם מערים אחרות דורשים לה ומשתהפים בהוצאותיה. הקהלה היהודית פה מקדישה ככל שנה 2000 כתר לחברה הזאת, ביהכ"נ לנאריים 600 כתר וחברה "כני בריה" 400 כתר והרומת החכרים עולה לת"ק כתר בשנה אך מפני יוקר הדירות ושאר ההוצאות אין כל ההכנסות האלה מספיקות ולא נשאר מהן הרכה לקנין ספרים חדשים. החיכה על כל יהודי, שיש לו עסק עם הספרות העברית והיהודית, להסתפח כהור חבר אל הח' הזאת ולשרם את התרומה הקטנה של 20 הלר לחהש. גם רחוקים מערים אחרות יוכלו להסתפח, כי גם הם יוכלו להנות מן הספרים, כי החברה משאילה ספרים לכל חבר הנותן ערכון המיכת המוסד הלאומי הזה היא חובה על כל יהודי, שיש לאל ידו. את רגש התודה של כאי בית המקרא יום יום ראינו כאספה הכללית, שהיתה בשבוע הזה. הם הכתיבו את החברה כספר הזה, זהו אות הכבוד היחיד, שיוכלו יהודים לכבד את האדם או המוסד הראויים לכבוד. האדרסה אל הח' היא Biblioteka «Ezra» Kraków ul. Dietl. 33

קולומיא. צדקה תרומם איש, האיש הדגול מרכבה, הגביר המשכיל מר אנמשיל כישל פז מהונו שני אלפי כתר לבית מחסה לזקנים בעירונו, ארף כתר לבית המחבה לילדים, ארף וחמש מאות כתר לחברה כקור חולים, ארף וחמש מאות כתר לבורסה היהודית וחמש מאות כתר לתלמיד תורה. את כל הסכומים האלה נדב לקרן קימת כאיפן שהמוסדים הנ"ל יקבירו בכל שנה רק, החצי מהפירות וממחציתם השניה התרכה הקרן עיד אשר יערו המוסדים האלה. ע"י הוספת הפירות או על ידי נדבותיהם של בניו, לפחות פי שנים מסכים נדבותיו. את נדבותיו אלה קרא כשם מוסד אנמשיל ופריל (אשהו) כישל. — כמים מסר את הכסף להעידתו ספר לי כהרחבת הדעת ראמר: אין אני חפץ לעזוב את נדבותי כהור עזבין לאחר מאה שנה. נוהן אנכי נדבתי בידי החמה ואחפיץ לראות בעיני, כי ישגשגי חברות הצדקה והחסד בגללם. — מי יתן וצדקתו תעמיד לו, כי יראה חיים ומיכה שנים רבות.

וויין. (אינטרויא עם ציר בית הנבחרים ד"ר גברי). כהיבל המיעצה של הקהלה היהודית פה היתה בערב יום ה' שביע שעבר ועידת ראשי הקהלה עם רוב הצירים היהודים כפרלמנט, להיעץ בענין הזכות הפוליטית של אחינו בבוסניא. היו שם הצירים ד"ר ד"ר גבל, ד"ר קולוישר, קירנדא, ד"ר מאהלר, ד"ר מאהלר, אָאנר, שמנד ור"ר שמדיכר. יועץ החצי קירנדא, שהוא חבר הועד הפילמנטי לענין ספח

כוסניא בממלכה, הרציא באריכות ע"ד מצב הענין והודיע, שהממשלה רוצה לתת ליהודים כועד המדינה בבוסניא רק כא-כח קבוע (וייריל-שמיממע) ולא כנכר, יען אין ליהודים מספר כוחרים, היכולים לכחור ציר אחר. השמיעה העירה וכוח נמרץ. מעשה הכניסטר הכללי לפיננץ כארון בוריאן נתבקר. כנודע הכניסטר המניסטר הזה את צירי היהודים מבוסניא, שעמדו לפניו, כי יתן ליהודים כל מה שישינו הדתות האחרות, כמו שהודעתי בעתה. אחרי הוכיה נתקבלה החלטה, לעשות מעשה להגנת זכויות היהודים. לתכלית זאת יוכנו ראשי הקהלות בערים דראשיות וויין, גראץ פראג, ברוין, קראקא, לבוב, טשטרנוביץ וטריעסט להשתתף כזה. גם נקבע ועד של ארבעה אנשים: ד"ר שטרן ראש הקהלה הווינית, הצירים ד"ר גבל, ד"ר אָאנר ור"ר מאהלער ללכת בשבוע הזה לדבר בענין הזה עם צירי היהודים כפרלמנט האונגרי, שישתתפו גם הם בענין. את הדברים האלה הגיר כמותו ציר הפרלמנט ד"ר גברי, שלקחתי עמו דברים ע"ד שאלת כוסניא והרשני לפרסם רק חלק דבריו ולא הכל, כי מסכות פוליטיות טוב להסתיר עוד הרבה.

א. כ. וודנר.

מכתב מרוסיא.

הפולמוס ע"ד "שלוש-אש והמילה" עוד לא נשכח ברוסיא. הרו ישמע גם בעתונים הכלליים. כך למשל בעתון היומי הגדול ה"חדשות האודסיות" נרפס מאמר מאה סופר הכתעלם כהפסדונים "סידוי" (כנראה, יהודי מהכולל), שכו הוא משהדל להוכיח, כי אפשר להיות יהודי טוב גם מבלי מלא איזו מצווה ומנהגים דתיים, כמו שלא יחשדו את הצרפתים והאשכנזים בעלי הדעות החפשות, שהם אינם לאומיים נאמנים. כהור תשובה על מאמר זה הדפים מר ש ה ליב לילינג כלום כערוך ההוא מכתב לא גדול ע"ד "הדת והלאומיות". הרעיון היסודי של מכתבו הוא זה: לכל עם ועם, מכד הדת, ישנם פקמירים לאומיים חזקים אחרים, בהשפה, הארץ וכו'. והאשכנזי היותר חפשי כנוגע לדת לא ישכח, כי הוא כן לעם האשכנזי מפני שהסכיבה, שהוא חי בה, נושאת עליה חותם לאומי-אשכנזי. לא כן היהודי. הדת היא אצלו הגורם הלאומי היחיד. ולא לחנם דאינו עובדות מרגיות כאלו כימי הפרעות: כשהתפרצו הפורעים לבית-יהודי אינטיגנטי מהכולל, בקריאה הידועה: "הכו את הנידים" — פנו הילדים אל אביהם כשאלה: "הגם אנו יהודים"?... ועוד גם זאת. הדת אצל רוב העמים היא ילידת חוץ, כעת שרת ישראל היא פרודוקט של הרוח העברי הלאומי והחגים הדתיים שלנו הנם גם יחד עם זה חגים לאומיים.

המאורעות הפוליטיים כמורקיא, כיחוד כטול אסיר כניסת היהודים מרוסיא לארץ ישראל, עידרו פה את החפץ להתישבות היהודים כארץ זו אצל כל מפלגות עמנו. כערים שונות מהעדהים אנשים אמידים ועשירים להתישב אחר חג הפסח כארץ-ישראל. יודע אני פועלים מהסוציאליים הנלה כים, שהיו נוסעים כחפץ להם לפלשתינה, אך אין להם הוצאות-היא... כי גדלה בעת האחרונה אצל אחינו החכה ראשי הוכיח עוכדה זו: העורך-דין הידוע רפנר, "סימסט", החל להדפיס מאטרים כשהון קיובי גדול, שבהם הוא מוהיר את העם העברי, כי לא ילך אחרי הציוניים, ארה ה"אומיפיסאים" הגדולים, מפני שהתגשמות הציוניות בלתי-אפשרית כיחוד עתה, אחרי הכרות הקינסטיטיציה כמירקיא...

כארצנו נראים מיכני-פריחה כשוק הספרות העברית ככיל ובתחית השפה העברית כפרט. העובדות הסימפטומיות כנידון זה הן אלו: כירשה החל להופיע עתון עברי יומי חדש — "הבקר" — וכנראה יש לו מספר חותמים הנין; "הרשפים" מופיעים ככל שבוע ישבוע ונפוצים כמספר רא-קמן, כערים אחרות (לודו, ביאליבטיק ועוד) ניסדו חברות גדולות של "חובבי שפה עבר"; ועד המורים העברים הוציא את "קול-

המורה" ו— קבץ פרנטי עשיר-התכן. ובקרב יקהיל ועירה נדונה של "אגירת המורים העבריים", בהוצאת אחיאסף יצאו זה עתה לאור שני ספרים חשובים: "הורדות השלמה האדם" ברוך רביעי (מאת ליפמן, תרגום פרושמן) ו"חמדת כנזע ישי" ספור ראובני מאת בנימין רזריאע.

מראשית השנה הנוכחית מתחיל רצאה בפטיבורג ירחון רוסית-יהודי בשם "העולם העברי" בהשתתפות של רובנו, בן-עמי, אנ-סקי ועוד. מדבר המאמרים הפיכיציסטיים והמרעיים ע"א שאלת היהודים בכלל ושאלת היהדות בפרט, יבואו בו ספרים מקוריים מחיי עמנו והרגומים "משלום-עליכם" "מנדלי-מוכר-ספרים" ועוד.

הדרסטורג העברי הידוע פרץ הירש כ"יין יסד להקה אדמיסטיבית אמנותית יהודית, שהציג בערי ההחיים הגדולות את הדרמות הז'ורנליות המודרניות. בימים האלה הנוא להקה הזאת לאורדים ה.

מ: זבין. ישראל זאָהן.

מחרוב ומרחוק.

שונות. החרשת מתחילה לאט לאט לתפוש מקום בגליציה. כו יסד מרגו, וואכטעל ברישא בית חרשת מסרקות של סרנים, השני באוסטריא. — בעיר טאוס באונגרון מתה פתאם אשה עניה עם לארבעה ילדים, כי השבץ אחזה. המתה הובאה אל הדר המתים בבית-קמחרת רפיצה, בירק מות מדומה היה. בהיות ביה"ק סגור לנה עוד לילה שם. — באי יאנוא, אשר להולנד באזיא המזרחית, נפל הר על כפר, כל יושביו תנ"ג נפש, נקברו תחתיו. — כד המסמדים מאירפה ומאפריטה, שעליו בשנה הזאת למכה עיר קדשם נשודו על ידי ערבים ממדכרות ערב וקצתם לא יכלו להגיע אל עיר קדשם. — בים הדרומי סמוך לאוסטרליא נשפעה ספינה ושבעים איש ירדו במצולה. — בעיר רשט בפרם התקוטמו מאתים איש על הממשלה, הרנו בכומכות את נציב המלך ופקידיו, הרסו את כל בתי הפקודות והעיר בידם. — זה ימים אחדים מתרגזת העיר ברלין ממקרי דקירת נשים כחוצות. נשים ובתולות אין מספר נפצעו ככר מדקירות סבינים ואין הפוליציה יכולה לתפוש את הדוקרים. — ביום ג' שבוע זה היה רע אדמה באונגרון הדרומית ובכולגריא. גם באיטליא הדרומית היה רעד חזק. הנזקים אינם גדולים. — בעיר אקאפולקא במקסיקא פרצה תכועה בהיכר תיאטר בשעת המשחק. כאלף איש דיו נאספים. שדש מאות נשדפו חיים, אחרים נרששו או נזוקו כקצתם בעד החקונות. — במכרה פחם באנגליא פרצה תכועה. כמאתים פועלים נהרגו או נזוקו. — לפני ביה"ד של המושבעים בקראקא עמדה האשה המוציאית כורוכסקא מלכוב כתיך מאשימה את עורך ה"נאפשווד", שפרסם, כי היא נמכרה לפוליציה הרוסית. העורך הביא עדים, את פקיד הפוליציה הרוסית באקאי ואחד הרבולוציונרים מפאריז כורוכ לאמת דבריו.

*

שוד. מכרודי כותבים לנו, כי קרו שם מקרי שוד. צעירים מגולי רוסיא מתנפלים על החלפנים היהודים בחוש ונוולים צרוד כמסם. לפני שני שבועות התנפלו על חלפן יהודי ואשתו בערב, אך לא הצליחו, כי סמוך לכיה"ט" היו ולקולם השו יהודים לעזרתם. אחד השודדים נתפס. הוא אומר, שלא השתתף בשוד והעדים אינם מכירים אותו היטב. אחד העדים דרש מהשופט, שימסרהו לידו ויוציא מפיו הודאה. השופט העמידהו לפניו והעד הכהו מכית לחי לעיני השופט. על זאת נענש העד להבלא שבעת ימים.

שבועות היהודים כרומוניא. למרות הכרעת ביה"ד הגדול בכורוטיש. כי אין לכוף את הרבנים להשביע את היהודים בכירבג ננומח השבועה הנרא הקבוע ליהודים החיכים שבועה, מוסף ביה"ד ביאסי להמילן על יהודים דוקא את השבועה הזאת ועל הרבנים המסרכים — כנס של שלש כמות פרנג. אחרי שאין רבני יאסי רוצים להשביע משביעים השופטים את היהודים בוואסלוי.

בנוסף השבועה על היהודי לקבל עליו כל הקללות והאלות הבתובות בתוכחה ובכל התנ"ך ובויונות וגדופים, שיסמרו שער אדם.

במולר עלי"ת ד"ם. בשנה שעברה לפני הפסח העלילו יושבי העירה כוביץ אצל ווילנא על היהודי וויסקר, כי שחט ילד נוצרי, להשתמש בדמו כפסח. אנשי המאות השחורות הסיתו את ההמון להנכסם ביהודים וילדה קטנה אחות הילד ההרוג העידה, כי ראתה את היהודי נכנס. היהודי נכלא בוויילנא וישב שם שמונה חדשים וחקירה והדרישה נעשתה בכל תקף בינתיים ערכו הצוררים שם פגרום וחיי כג היהודים היו בסכנה, אלא שהנציב מנע זה ביד חזקה. עתה החליט המיניסטרו, כי אין סכה להאשים את היהודי באין כל ראיה לזה והיהודי יצא לחפשי. יהודי לימא רואים בזה כנס גדול בזמן הזה. משפט יהודי עם המניסטרו בארון אהרנתל.

בימי הפגרום הגדול בשנת 1905 דר כרוסטוב ע"ג דן בעל חרשת גדול יהודי נתין אוסטריא. באשר התחילו המאות השחורות להסית את ההמון ביהודים בקש היהודי הנ"ל מאת הקונסול האוסטרי להגין בעדו. הקונסול הבטיחהו, כי לא יגעו בו דרעה והוא אהרא בעד שלומו. היהודי לא דאג עוד, ובתוך כל בתי היהודים הוצת גם בית החרשת שלו ונזקו עלה למאה ותשעת אלפי כתר. הוא דרש ע"י הקונסול תשלומי נזק, אך הקונסול ענה, כי אין ממשלת רוסיא משלמה נזקים כאלה. אז תבע היהודי את נזקו מידי הקונסול ומידי המניסטרו לעניני החוץ, יען לא עשו חוכתם, להגן על המסודים בידים, אף שהיה לאל ידם. ביה"ד הוויני דחה את התביעה וכן גם ביה"ד הגדול.

המניסטרו אנדרשי גלה את האמת. המניסטרו כעניני הפנים באונגרון הנראף אנדרשי גלה דעתו על דבר האנטישמיות הנכונה בארצו תחת מסוות שונות. לא נק נכדל הוא העקר החסר לנו — אמר המניסטרו — כי אם עוז וישר נגד עצמנו, הכל מכחישים את האנטישמיות, אבל מתנהגים על פיה כתואנה להגן על הגזע האונגרי או לכמל את השפעת הזרים. וכן תאכד לנו האהדות והתלכרות הכחות, תחת לכקש מה שמתכוננו מחפשים רק אחרי מה שימפירד ומחליש אותנו.

הפגרום בצפת. העתונים האשכנזים בוויין הפיצו בשבוע שעבר שמועה על-אדות פגרום, שנעשה ביהודים אשר בצפת והם כראו את הממשלה המרכזית כישועה. עתה קבלה ה"קורספונדנץ היהודית" טלגרם מא"י, כי לא דבים ולא יער. השמועה נפוצה ע"י הרוצים להוציא לעז על המורמים ועל ישוכ היהודים בא"י. המעשה שהיה היא סמרה קטן הערך. שאין כדאי להזכירו ומכ"ש כהרעיש עולמות בעבורו. יורדים אחדים נתינו איסטריא היו חיבים מס לממשלה ויא יכלו לשלם ושר העיד שדח לעבוט עכומם. זהו דכל.

יהודים מחמדים. ההמצאה החדשה של יהודים קלי דעת, כסכל עליהם דת מחמד בכדי להנצל מן הגזירות הקשות, דחלות על היהודים, הרגיו את הנציבים הדומים, כי מקרי המרה כאלה הולכים ומתרבים ואין הנציבים יודעים איך להתנהג. המניסטרוים לעניני הפנים דן עתה בזה אם יש רשות ליהודים להמיר דתם כדת מחמד ואם יש למומרים כאלה זכות המסמדים האמתים. המניסטרוים פסק כך: אין לפי החקים החדשים למחות בידי יהודים מקבל עליהם דת מחמד, כי אין לנגוע בחרות הדעות. אבל אין המומרים האלה משיגים זכות בזה יותר מיהודים אחרים. בי אין בחקי רוסיא דין הנותן זכות כיהודים המחליפים דמם כדת אחרת מלבד הנצרות. בי הגזירות החלות על היהודים אינן בעבור דתם, כי אם בגלל תכונותיהם הלאומיות. גם יש לחשוש שאם יתנו זכות יתרות למומרים כאלה ירבו היהודים לקבל עליהם דת מחמד והמדות הפולישיות של המסמדים האמתים תתקלקלנה.

יונה אועב. בכרבי ימי המרידה כרוסיא תעמוד תמונת השמן המשיחת הנוכל הזה לאות ולדוגמא על מהות המדות המוסרי, ששלטו בעת הזאת בכל המחנות המתאככות. יונה אועב הוא כן מסמך עברי כרוסטוב ויש אוטרים משקלוב. כאשר הצליח בכיבודו הגדול כגמור למודיו, מה שאין כל יהודי זוכה, היה לאינזיור והמיר דתו וכרוב המומרים דיה כל כח פעולתו עורך לצבור כסף

ולחיות חיים טובים ולתכלית זאת חי חיים כפולים. בין המורדים היה ראש המרדניים וע"פ עצתו נעשו כל הרציחות הפוליטיות ואצל הממשלה היה כרגל כישבר טוב והודיע את ראש כל הפיכיציה לופוחין מכל הנעשה והנשמע והמוחלט כמקוב ועד המורדים כחוץ לארץ. בערמתו וכזהירותו הבין להמעות תשע שנים את כל ראשי המורדים והם האמינו בו כמו במלך מושל יחידי לכל עניני המרידה הגדולה ולכל רצה ושווד ולכל ככץ כסף והכנת כלי השחתה וחסר מפוצע וסדור הועדים בכל עיר רוטית. הכל נעשה על פיו. וכאותה שעה ערכה הממשלה את כל השמידות ומעשי הפוליציה בכל רוסיא דק על פיו וע"פ עצתו והודעותיו. על פיו נהרגו כל גדולי הממשלה, שכא יכלה הפוליציה להזהר כל כך, אע"פ שאזעב עברה הזהיר בעוד מועד. ועל פיו נהרגו אלפי מורדים, שהלשיץ עליהם הרשע הזה. ורק זה עתה נודעה רמאותו לחבריו וישנו לשפטו משפט מות. בשעת המשפט פנו המורדים ישר אל כופוחין, שהיה ראש הפוליציה ועתה הוא אדנוקט כפטרבורג, בשאלה אם אמת הדבר כי אזעב הוא כרגל לופוחין ירא מאד מפני חכמה הזאת ובקש מאת הממשלה להגין על נפשו. בזה נפל חשד עליו, כי עמד בשישורים עם המורדים. עתה הוא נכלא. כמשפטו יגלו סודות נודאים, שיאירו אור על השיטה הישנה כרוסיא.

ירושת הרבנות בירושלם. מנהג ירושת הרבנות, שהוא כמחלת הסרמן ככשר היהדות, תפש מקום גם בתוך הספרדיים. בירושלם כוערת עתה אש המחלסת בין שני יורשים ע"ד כסא החכם-בשי, בין היורש פאניזיל ובין היורש אלישר ולכל אחד כתה המחזיקה בו וכל כחה מוציאה כרוזים, כי בשם התורה הנתונה כסכנה היא נלחמה ואם ח"ו יתמנה היורש השני, אז כל דיהדות תחרב. כי הוא פושע ישראל. על זאת סבלנו קוד קודא מאת כל הרבנים האשכנזים כירושלם, שאינם נוגעים בדבר, המעידים, כי אין מלחמה על הדת וקיום היהדות, כי אם מלחמה בין שני יורשים. האוחזים בקרנות המזבח וכי גם שנידם אינם לא פושעי ישראל ולא תלמידי חכמים גדולים ולא צדיקים גדולים, כי לכל אחד אינטרסה שלו ואין לשים לב לזה. שתי הבתות האלה נלחמו יחד באמצעים פסולים ובתרמית, לגרש את הרה"ג ר' יעקב מאיר וכאשר עלה הרבר כירט דמ מתקוטטים על חלוקת השלל ביניהם.

מלויים כרבית. כסמטר נכלא מנהל כנס של העם ישראל סינסס וכל פקידיו בעון רבית. הם הלוו כסף לאכרים בשלשים וארבעים אחוזים כמאה ועששו כל הונם והציגום ככלי ריק. נגלו כבר שלש מאות מקרי עשק כאלה וגם זיופי שטרות ופנקסים. אלו היה הדבר בידנו, היינו דורשים לענש יהודים כאלה פי עשד מהמניע להם ע"פ החוס. כי חוטאים אחרים רב הם ישאו עונם וכחוטאים יהודים כל עמנו ערב כעדס וסוכל כוז ונוק. הבחירה כמטרונוביץ. מטרונוביץ מודיעים אותנו, כי היהודים נצחו שם בכחירה למועצת דעיר והצוררים יצאו ממנה וידיהם על ראשם.

כוגרת. מטמכוכלא כרחה אשה בת ארבעים שנה, אם לחמשה בנים, להמיר דתה עם שלשה מילדיה. בעלה ובתה הגדולה כאו אליה לזכורוב, לחלות פניה, שלא תעטה עליהם כושח. אד היא כבר המירה דתה ולא נתנה אותם אף לראות פניה. פתאם כא הכטר עם חבל אכרים והכו את היהודי ובתו ככות רצה. שכרו זרוע האיש ומלאו פניו פצעים. הציונים ישם נסעו עמו לזלוטשוב אל הר"ד איירלברג והוא הגיש כתב אשמה אל המיניסטרו. את תוצאות המשפט אודיע.

י. מיזלש. אסור ללמוד תורה. דגענו ככר לידי חרם על התורה, כי היא ציונית. מרופטשיי מודיעים אהנו, כי ישם כשל הרב והחסידים את הדת, יען שנים מחברי הועד נחשדו כציונות. בשבוע שעבר הביאה אלכנה את בנה אל הרב וקבלה לפניו. שאינו יודע אף להתפלל מאין ת"ת. הרב גער בה. אם כן ענתה האלמנה. העלי לתתו למזור? כמעני ענה הרב, תוכלי כמסרו אפילו לשמד!

קל שבקלים. וואָלף: כלל גדול הוא, כל הרודף אחרי הכבוד בורח ממנו, היש רודף אחרי הכבוד יותר מהירש לים חיהים ונעשה לגבאי? — בער: הירש לים הוא קל שבקלים ויכול הוא לדלוק אחר הכבוד ולהשיגו. דב"א.

משרה הספרות והמדעים.

הנצרים הקרמונים והיהודים.

מאת מתתיהו מיוזש.

(המשך)

בפצת מקומות יצאו ישר נגד התאולוגיה הנצרית: אח אין לו, בן מאין יש לו (הה"ר פ"ד ח), מכאן תשובה לאומרים בן יש לו (ש"ט פ"ב). מה שם בנו? בני בכורי ישראל (פסד"ר כ"פ א). כששאלו המינים את ר' שמלאי, כמה אלהות בראו את העולם והלא כתוב אל אלקים ה (השלוש), השיב להם: כאיניש דאמר כסילאום אונסמוס קיסר (כ"ר פ"ח). במסתרי היהודים מטפורן שמו כשם רבו ועל זה שאלו המינים את ישראל, מדוע אינם מתפללים לו ור אידית ענה, שאפי' כשגיה אין היהודים רוצים לקבל אותו (סנהדרין כה:). רש"י בנראה עוד ידע למי מכוון פה השם מטפורן, כי לולא זאת לא היה אוכר עד מלאך: אין בו כח לשאת פש עינו ואנו נמי כאסנוה, ומאנו לקבלו (שם).

את ס' כרית הנצרים הכירו היהודים. יש סמירה מענינת נגד פטרס. במעשה השליחים (י) מספר הלז, אשר לו ירד שלחן ומאכלות בחזון והוא מאן לקבלם כאמרו ילא אבל דבר ממא יורד מן השמים. על זה יש בתלמוד: יורה לו דמות חמור (מן השמים). מהו? א"ל יארוד נאלא אין דבר יורד מן השמים (סנהדרין נט:). אחד מאבות הכנסיה, יוסמינוס מרפירוס, מתאר את ר' מרפון (מרפון) בנוח להנצרות, ולכן יש בתלמוד: א"ר מרפון אקפח את בני שאם יבואו (הנליונים) לדי, שאני אשרוף אותם ואת האזכרות שבהם. שהללו מכירים וכופרים (שבת קמז). כי לא עקר היא ההכרה. נענה ר' מרפון מעשה גדול מתלמוד (קרושין מ:). מתלמידי ישוע נזכרים בתלמוד: מתאי, נפאי, נצר, בוני ותודה (סנהדרין מג:). מתאי ותודה נודעים בתור תלמידי ישוע (מתי י"ד). נקאי הוא אולי לוקם כותב הבשורה, או פלפול מן שמעון הקנאי (= נפאי). נצר הוא הרום אפונימים מן נצרים, כמו הכפר נצרת, שנמצאות לא היה מעולם. בוני אורי ברנבא.

למרות ההפסק הגמור בין ישראל והנצרות. יש כמה רשמי השפעה, שאין פה המקום להציעם.

עד כמה אמתיים הם הוספרים ע"ד רדיפת הנצרים מצד היהודים (מתי י"ז, מעשה השליחים ה' י"ז, מ' כ"ד, י"ד ה' וכו'), קשה להחליט, כלי ספס מגוזמות הן הנצרים בעצמם מספרים שר' גמליאל הזקן לא נתן לרדפם (מעשה ה' ל"ד) וגם במנהגים רואים אנו, שהיהודים הקפידו, גם בימים שהנצרות עוד לא עלתה לגדולה ובעצמה היתה גרפה, שלא לחלל את רגשות מאמיני ישוע, שלא לקלפל את השלום עמהם. ר' יוחנן אוסר להתענות ביום ראשון, מפני הנצרים (תענית כז:). השמחים אז ויהיה נראה כמחלל רגשותיהם. ככל אופן, איך שהתיחסו אליהם היהודים, אף המאשימים הסיצונים יורו, שהרומים רדפו את הנצרים פי מאה, שרפוס על מוקד, השליבו לשרף לחיות פראות, רצחום בעניים קשים, ובכל זאת שכחו הנצרים את הכל וישנאתם בעבור הרדיפות הקרמוניות כוננו רק נגד היהודים — החלשים.

(סוף יבא)

חקר-רשון.

(ל' משפטים).

כשמות ב"א י"ג יש לשאול: א' ושמתי לו מבעי ליה? — יודע אני מהמכילתא (בס ש"ס מכות י"ב ב') המוכאה בנמוסירי"ש. אבל אין זה פשוטו של מקרא. ע' רשב"ם על התורה בראשית ל"ז ב'. שמית י"ג מ', מ"ז—כ"א ו' ועוד במקומות רבים: ב' מדוע לא הוזכרה פה בפרשתנו המצוה על-אדות ערייהמסלט, שהרי כל-עניינהפרשה נאמרים בלשון-צווי, ורק זה לברו, כיצא מן הכלל. נאמר בלשון הבטחה, ורק המתינה התורה עד כמדבר" פרשה כ"ה?

לזאת נראה לי איפוא שמלת "ושמתי" פה היא כמו: "ושמתי" לגוף ב', כמו שאני רוצה להוכיח פה. שנמצאה ככה"ס פעמים רבות תמונת "פעלתי" בין לאשה בין לאיש בנכח.

בנוגע לנכחה נוכחת כבר הוכיח החכם רש"פ ז"ל, בספרו: מבוא לנפוד הבבלי, בראיות ברורות, שנמצא הרבה-פעמים בתנ"ך "פעלתי" לאשה נוכחת. הרונמאות שהוא מביא שם (צד 100—90) הן יבתיבן וקריין, כי "כתיבן ולא קריין" יש הרבה יותר. ולרעת מנדלקרן ושולבוס יהיה ממין זה גם בראשית י"ב י"א. — אבל אני צועד עוד הלאה, שגם לזכר נכח נמצאות בתנ"ך תמונות-פעלתי, שהן בתיבן וקריין. במדבר י"א י"ז יש לשאול: מדוע לא השפיע הקב"ה בעצמו על שבעים איש הזקנים או שיאמר למשה שישפיע מרוחו (של עצמו) עליהם, כי איך נוכל להבין שהקב"ה ישפיע מרוחו על משה ואח"כ יאציל הש"ת מרוחו של משה על הזקנים? ע' שתיים-עשרה דרשות להר"ן רדוש ח'. אבל לא לדרוש אנו צריכים עתה כי אם לפשוטו של מקרא. ובשביליזה נראה לי שרמלות: "ואצלתי ושמתי" הן לנכח זכר, ומובן היטב שהשם אמר למשה שהוא ישפיע מרוחו על הזקנים. השוה לזה: ונתת מהורך עליו (במדבר כ"ז ב'). ויהי נא פי-שנים ברוחך אלי (מ"ב ב' ט') — נחה רוח אליהו על אלישע (שם פסוק מ"ו) — וע' שמ"א י' ה' — י; — י"ב ב' — כ"ד. ועוד. והוא ענין הסוגסציה הידועה. ומ"ש הלאה (פסוק כ"ה): ויאצל מן הרוח אשר עליו ויתן ובו פרושו: משה האציל מן הרוח אשר עליו וישפיע על שבעים איש הזקנים.

כשמ"א ט' ח' נ"ל, כי מלת "ונתתי" היא לנכח (זכר). שאמר הנער לשאול, שהוא (שאל) יתן לאיש האלהים את רבעיהשקר. הנמצא בידו. ויגיד להם את דרכם, כי אין מן הנמוס שהנער המשרת יעשה זה כמובן. — שם כ"פ ט': ויען אכיש ויאמר אל דוד ידעתי כי טוב אתה בעיני כמלאך-אלהים. לפי הפרוש המורגל: אני יודע כי טוב אתה ובעיני (הנך) כמלאך-אלהים. הוא דחוק מאד. אבל אם נאמר שמלת "ידעת" היא לנוכח הכא יבואר בלי כל-לחץ. שאמר לו: הלא יודע אתה שהנך טוב בעיני כמלאך-אלהים. וזה ידע מכבר כמו שנזכר למעלה פסוק ו'. — ש"ב י"ד, כ"א: הנה נא "עשית" את הדבר הזה וגו'. כתיב עשיתי וקרינן עשית. ובאיו ספירי תנ"ך מצאתי "עשיתי" ככתיב ובקרי. והוא לגוף ב' בכי-ספק בנראה מתכנ-הסמן שם ומהמשך-הענין. — מלכים א' ה' כ"ג: "ונפצתים" שם — הסברה נותנת, כי מלת "ונפצתים" היא לנכח, כי דחוק מאד לומר: אצוה לנפץ (להפיר) את עצייהארזים והכרושים שהושמו רוברות) אותם שם. כי לא נמצא עוד דוגמתו.

זכריה א' ז' ח': ביום עשרים וארבעה לעשתי-עשר חדש וגו' היה דברירי אל זכריה בן-ברכיהו לאמר. ראיתי הלילה וכו'. הנה לא נדע מה היה דברירי אל זכריה. וגם אחרי כל כרכורי-המפרשים יהיה לנו המשך-הכתובים כחירה סתומה ולא נדע את מוכאם ואת מוצאם. אכן אם נאמר כי מלת "ראיתי" (פסוק ח') היא לגוף ב' יהיה תכנה-הכתובים כמין-חמרי. ותהיה התמונה כזאת: היה דבר ד' אל זכריה — לאמר: ראיתי (הראית) הלילה (שעבר). והדבור היה ביום שאחר ליל-החזיון: והנה איש רבב על סוס אדם וגו' ואחריו סוסים אדמים שרוים ולבנים? ואמר מה אלה אדני? ויאמר אלי וגו' עד סוף-הסמן והוא מובן היטב, ושם כסמן ד' א—ד הכתיב: ויאמר הקרי: ויאמר) בפסוק ב' הוא בלתי מובן כלל ולית נגר ובר-נגר דיפרמיניה, ומלת ו"אען" בפסוק ד' היא מיותרת ובלתי-מוכנת. אך אם נאמר שמלת "ראיתי" (בפסוק ב') היא לנכח, יהיה עוד יתרון לכתיב מן הקרי. וכה תמונתו (לפי הכתיב): ויאמר אלי: מה אתה ראה? ויאמר (ער שפראך פערנער): ראיתי (הראית) והנה מנורת-זהב בלה וכו' ושנים-זיתים עליה אחד מימין הנלה ואחד על-שמאלה? ואען ואמר אל המלאך וגו' כמובן כנקל ושהמנהג הוא לשאל את הנביא או החוזה על תכנ-ראיתו וחזונו נראה עוד מירמיה א' א' י"א. י"ג. יחזקאל ה' ו', עמוס ז' ח' — ח' ב' ועוד. וקצת מעין זה שמות ד' ב' — וע' עוד מלכים ב' י"ח ב' מאמר-רבשפה: אמרת אך דבר-שפתים כו' כפי הכתוב פה הוא מובן היטב: דמת לערוך מלחמה בדכורי-שפתים לכה, אבל לא!

למלחמה נחוצות עצה ונכורה! ועתה על מי במחת וגו'. אולם בספר ישעיה סמן ל"ו בתוב: אמרתי אך דבר שפתים וכו', שאין זו כל-מוכב. ע' רש"י, שזוסף בעשרים וחמש תיבות ועשה את הכונה עוד יותר מסכסכת והראב"ע אומר: אמרתי בלבי, כי עצתך ונבורתך אך בדבר-שפתים היא; הלחץ והרחק בולמים. אבל בורו הדבר כשמש. שמלת "אמרתי" בישיעה היא לגוף ב', כמו בספר מלכים בלי-ספק.

ואחרי כל-ההוכחות האלה אומר אני, שגם פה במאמרנו — "ושמתי-לך" הוא לנוכח. וראה נא כי כלשון זאת (בהוספת לך או לכם) יאמר תמיד בצווי ע"כ ערי-המקלט. והקריטת לכס ערים (במדבר לה' י"א) — ש"ש ערים תבדיל לך תכין כך הדרך — ויפסת לך עוד שלש (דברים י"ט) — תנו לכם את ערי-המקלט (יהושע ב' כ"א וע' באמרי "חקריי-לשון" בהמצפה תרמ"ה ג' ו' י"ז, י"ח).

(אין אנו מקבלים תשובות והשגות. המערכת)

משה יוסף הכ מן.

ומירות ביהיבני של הספרדים. הרב החכם ד"ר דע סולא פול, רב בקהלת שארית ישראל בנו-יורק הרציא בפילדלפיה על זמרת הספרדים הישנה. מזמרת ביהמ"ס בירושלם לא נשארה בידנו אף נגינה אחת. מלבד אודי איזה סול יסודי. הזמרה בבתי הכנסת הראשנים היתה חקוי של זמרת היונים, כמו שגם תבנית בנין ביהמ"ס היא יוני בעפרו. בספרד היתה הזמרה בכיה"כ עתיקה, שהשתמשו בה גם לנגינת מסרי הגקרא. היפה בכל הנגינות של ספרי המקרא היתה נגינת שיר השירים ורות. שזמרו בכיה"כ בספרד. שונה היא זמרת הספרדים מזמרת האשכנזים כתפלותיהם מאד. הראשונה דומה לזמרת בני קרס. וזמרה היא לאון אדם מודרני, ובכלי הנגון המודרנים כמעט שאי אפשר לנגנה. מימי הנאוונים הראשונים עד ימי הפיטנים הספרדים נתהוותה זמרה מקורית בביהמ"ס הספרדי. בעת ההיא גוסרו הנגונים היפים של התפלות, המצטינים ברגש עמוק והתאמה בדיוק גדול אל תכנ התפלה ואל טבע כל חכ וחי. אז נכבדו הנגינות המצויות עתה בידי הספרדים. א"ע"פ שצורתן שונה בכל מקום, לפי שלא נרשמו בספר. כמו האשכנזים כן גם הספרדים הקדישו לפעמים זמרה זרה וקבעוה כיהודית מקורית. גם פה נמצא איזו זמרה דומה מאד לזמרה מחמדית או נוצרית. בעת החדשה נתפשט מאד המנהג בין הספרדים. כמו בין האשכנזים. להכניס אל ביהמ"ס זמרה זרה של חול ואף מתיאטראות וקהות הצבא. אך עוד יש להביד את זמרת הספרדים, שהביאו מספרדי, היא מלאה רגש ונכנסה אל הלב ולעולם לא תפסיד פיה. אדה נשארו גם בבתי הספרדים. ביחוד מלבבות הן הזמירות לליל מוצאי שבת. שכל בני הבית מזמרים איתו ביחד בבתי הספרדים החרדים.

מכתב תודה.

מורי היקר מר ש. וואלאקאוסקי! ילא כח עמי להביע לך את רגשית לבני המלא הורה וברכה ער מעשיך הטובים כמכתבי הוראתך, אשר מהם למדתי את השפה העברית כמלוא מיבן המלה כמשך עת קצרה. השפה הזאת, אשר כבר נואשהי ממנה כליל, שמורה עתה על לשיני בכל סגולותיה ונטייתיה, וגם רוחי נחיה הרבה מפעולות הסופרים החדשים ורורם. אמנם בתחלה, כאשר אך החלוהי להזמין את מכתבי הוראתך, פקפקתי אם יוכל איש להתרמר מהם הישפה העברית על בוריה ככל דקדוקה ומשפטיה, אבל עתה אחרי נמרי אותם ניכחתי לדעת, כי לא שקר דבר פ"ך בהבטחהך, אשר הבטחתני, כי אחרי עברי בשם לב על כל ל"ב המכתבים אכתב עכרית ספרותית נעלה מאד. מסכתבי הוראתך יוכל כל איש ללמד לכתב ולדבר עכרית כבשפת אס בלי שניאית ולהביע כל דגשי נפשו ואת כל רעיונותיו, כי כל המלים הדרושות להבעת הגיינות ההינה שגורוהו בפיו ע"י המכתבים, אשר לא יחסר בהם דבר. ישראל אדערשטיין מ"ניפול, זאנראכעיא.

אברהם בראנד	מאורשים	חיה שרייבער
לובאטשוב.	לובאטשוב.	וויעלקיע אמשי.
שמעון ראב	מאורשים בח' שבט תרס"ט	לאה ליטמאן
רודיק.	רודיק.	רודיק.
הרצל ליעבמאן	מאורשים בח' שבט תרס"ט	ניטל שווארץ
פאטאטשיסקא.	פאטאטשיסקא.	מאגעטערק.
אליעזר צימרינג	מאורשים בח' שבט תרס"ט	ז. העללער
פארוסוב.	פארוסוב.	מגעאלניצא.

מעמקי לבי הנני מכרך את ניסי היקר מר הרצל ליבמאן במו"ט לארוסו. יעקב פליעגלער. ברגשי אהבה ושמחה הנני מכרך את המאורשים אחותי מ' לאה עם רעי מר שמעון ראב ואת אבותי מרדכי ליטמאן — רודיק. האחים שני ירד מכרכים את ירדס מר שמעון ראב לארוסו במו"ט. ברגש חכה וידידות נכרך במו"ט את רענו היקר מר שמעון ראב לארוסו. ליב ווייזענרין, מיכל מנדלר — רודיק. בשמי ובשם אשתי הנני מכרך במו"ט את ירדתי מר זיסמן קיהנרייך ורעיהו מקשאנוב לארוסו בתם מ' נאלדא. יונתן געלדוועץ ורעיהו — קראקא. הננו מכרכים במו"ט את רענו מר הנוך שחמך מפה לחתונתו עם בת ה"ר יהושע לעוויטער מטרמכיכלא. כרוך בארץ, האחים אהרן זעליג ושמאל פרנס, נחום פרנס — סאקאלובקא. הנני מכרך במו"ט את כר"ו הרה"ג הנבים ה"ר יצחק האומיס מפריסיא לארוסו בתו מ' ח' יוסף האומיס — רוזואדוב. הננו מכרכים את מר אברדם קאליש המל"ג מלכוב לארוסו עם מ' רבקה רוזנשל במו"ט. יעקב רוזנשל, ליכוש מנרלכום. הרני מכרך את תלמידי מרחוק מר פנחס וונשל מכיטש לארוסו. שבת וואקאיוסקי.

ככל לבי הנני מכרך כמו"ט את חברי מר משה קרפיוו מקלבושוב לארוסו עם מ' חיה לסנר מסרמ. שמעון ארנשטיין — יסלא. מעמק לבי אביעה במו"ט לרעי מר שלמה זאב ליבמאן לארוסו עם מ' זיטה מרופפער ממיעלען. אלימלך לעווי — סנדישוב. ברגשי חכה אניש במו"ט מעמק לבי למר שלמה זאב ליבמאן לארוסו. נחום לעווי. מקרב ולב עמוק אכרך את רעי היקר מר משה גלרנער לארוסו עם מ' רחל רמנשטיך מפשבורסק. הודה לכל מכרכי בקבלי החר הוראה. שימה הערץ כהה"ג האכר"פ — סר"י. אביע בזה במו"ט לירדתי מר כרוך מייסטר מסנדישוב לארוסו עם מ' גלרה סבר מפשמישל. משה פורשים — טרנוב. מקרב ולב עמוק אכרך את רודי מר אלימלך גלדזיהרר מאנטוורפן לארוסו בנו מר יוסף עם מ' פינטער מאמשטרסם ולאריס בתו מ' מויס עם מר הכר מזכנא. מו"ט להורי אליעזר גלדזיהלר — גלויג. מעמק לבי אכרך במו"ט את רעי החכיב מר מנחם הכר מזכנא לארוסו עם מ' מרים גרדזיהלר מאנטוורפן. יוסף הרמה — מייעלען. מקרב ולב עמוק וברגשי אהבה אכרך במו"ט את רעי מר מנחם הכר מזכנא לארוסו. צבי גרוסברד — רדלוב. מעמקי לבנו הננו מכרכים במו"ט את חברנו מר מנחם הכר לארוסו. אהרן יעקב הכר. כלב מלא רגשי אהבה אכרך במו"ט את רעי מר מנחם הכר לארוסו. מרדכי גלדזיהלר — זאכנא. הנני מכרך במו"ט את ירדתי מר מנחם הכר לארוסו. זיינביל שפאנאויף — זכנא. ברגשי אהבה אכרך את ירדתי וחברי מר מנחם הכר לארוסו. צבי גרוסברד. שלום שארף מכרך במו"ט כחכה וידידות את מר משה קאפל לחתונתו עם מ' ארלה הכנשטרייט מפריסיא.

הננו מכרכים את חברנו היקר מר מנחם הכר לארוסו במו"ט ככל לבנו. משה קרפיוו — קאלבושוב, שמיאל נאטאוויטש — טישין. הנני מכרך במו"ט את רעי מר מנחם הכר לארוסו. מרדכי שטינגליץ — דמברובא. מעמק לכבי הנני מכרך במו"ט את ש"ב מר מנחם הכר לארוסו. אברהם לעווי — רופטשיץ. הנני מכרך במו"ט את ירדתי מר מנחם הכר לארוסו. חיים יהושע גרוסברד — רדלוב. מעמק לבנו הננו מכרכים במו"ט את ירדתי מר מנחם הכר לארוסו. רפאל נראסבארד ורעיהו. במו"ט כלבי פנימה אכרך את חברי מר שלום פלוימענהאפט לארוסו. משה פייננאלד — ספדווב. ממעמקי רבי אביע במו"ט לרעי מר שלום פלוימענהאפט מסטרווב לארוסו עם מ' חנה איילע מאנוואוויטש. משה יעקב לאסט — ספדווב. ברגשי גיל נביע במו"ט ומר שלום פלוימענהאפט לארוסו. מו"ט להורי יואל גרינבלט, יצחק מנצ'ר — ספדווב. מעמק לבי אכרך את רעי מר שלום פלוימענהאפט לארוסו. אלימלך וויכסלבוים. ברגשי אהבה ורעות אניש במו"ט לרעי היקר מר פנחס וונשל לארוסו עם מ' מרגלה בינדיגר מריקלא יצחק שטרם. ברגשי חכה וידידות נכרך את רענו מר פנחס וונשל לארוסו במו"ט. האחים יעקב ואיטר גץ — ביטש. מעמק לבי אכרך את רעי היקר מר פנחס וונשל לארוסו במו"ט. יהודה שפילמן — ביטש. מקרב ולב עמוק אביע במו"ט לרעי יקירי מר פנחס וונשל לארוסו. פנחס זיסקינד הצעיר — ביטש. מפנימיות לבי אכרך במו"ט את מר פנחס וונשל לארוסו. מנדל שטיין — ביטש.

לחג הפסח הבא.

אנודה בורמי "התקיה" במושבות פתח הקוה בא"י מוכרת יין, קוניאק וספירט משוכחים מאד כשרים לפסח אף למהדרין מן המהדרין. הכל עומד תחת השגחת רב המושבה ומופרשים מהם תו"מ ונוהרים על כל המצות התלויות בארץ. המחירים נמוכים מאד. נשלח רק ע"י נאכאממע אחרי השלומי שלושים אחוזים דמי קדימה. השולח כל המחיר כמיקדם ישיג הנחה עשרה אחוזים מהמחיר הקצוב. הכסף ישרח בעדנו לאנגליא-פלשהינא קומפני ביפו או ישר אלינו ע"פ הבתבה:

Agudhth Kormei Hatikwah
PESACH TIKWA bei Jaffa
Palästina

מצות לפסח בזול.

דיא זייט 30 יאהרען אינטער שטרענג אָרט האד. אויפזיכט בעשטעהענדע מצות-בעקעריי מיט מאמארען-כימיערעב דעם אליאס רייז נאכפ. מ. האלץ אונג. ביאָר, ליעפערט מצות אין אנערקאנט פֿאַרציג-ליכער קוואליטעט צו אלע-ביליגסטען פרייען. איס רעכטצייטיגן אויפֿטראַג ווירד געבעטען.

Alois Reis Nachf. Inh. Moritz Holz
Mazzesbäckerei m. Maschinenbetr.
Ung. Brod (Mähren).

מורה שפת עברית ופרגוג מצוין המעתיק באר היטב כשפת פולנית, או זשרננית הנ"ך ומלמד דקדוק, מבקש לחלק שעורי למודים בשבר ממצוין. לפנית אל מערכת "המצפה" בשביל M. J.

Echtes Specialhaus von Echten Gramophone-Phonographe

Engros & Endetail

JOSEF WECHSLER

KRAKAU und WARSCHAU

in Krakau, Grodgasse 71.

רועיוגע אויסוואַהל פֿאַן יורישען אונד העברעאישען לאַטשען. — עכטער קאָנצערט-גראַמאָפֿאָן סידטי מאַרקע, שרייבענדער ענגעל זאָממעיע פלאַטמען נור 35 פֿלאָרין. ניעמאנד זאָל ד 10 בעסטע געלעגענהייט פֿערזיימען. פרייקוראנטע עט הייפֿטפֿערצייכניסעס אויף פֿער-לאַנגען גראַטיס אונד פֿראַנקאָ.

לשום לב!

החתום כמה מהכבוד להודיע לרבים כי יסד בטארנוב, ברהיב הלכוכי 7

בית מסחר ספרים עברים

בשביל סוחרים ולאחרים. יש פה מכחר גדול של ספרים, ש"ס, ציצית, הפילון, מוזות, אכנסים, מליתות קמנה וקאפלעך ויש ביבלתו לשרת את קונו בוויזות ובדיוק גדול. דרשוני והשבעו רצון. Abe Salke Vogelfang, Tarnów.

כשר לפסח

גענוע-פעטט

דאָהעס אינר געקאכטעס פֿערזענדעט טעגליך פֿרישעס

Juda Zins in Husiatyn, (Galizien).

פרייע אונד הכשרים מהרבנים הנאינים מבערוזאן, מפרעטיס-יא ונטשירי זענדע אויף פֿערלאַנגען.

לעם ולבני הנעורים!

מה הוא ביאליק?

היקטריסטיקה

מאת צבי שרפשטן

הגיטו והעילם החפשי — בבית המדרש על יד התלמוד — לפני הטבע והיפי — בתוך שני עולמות — שירה אומית — מקור הנשמה. מחבר החוברת השתדל למסור בשפה קלה ועממית את הבנתו ודמות דיוקו של המשורר הראוכי והיחיד בדורו.

החוברת מנקרת, כחירה 20 הלר, לפנית אל: U. Buchb. ndr, Gliniany Galizien.

האטעל ורעסטוראציאן כשר

שלום אהרן ראזענטאל

בלביב רהוב ההצבים 13.

פיר דיא יונענד.

איך ערטיילע גרינדליכען אונטער-ריכט אין דער איינפאכען אונד דאפּעל-טען בוכהאלטעריע, קארעספאנדענץ, סמענגראפיע אונד פּרעזרטן שפראכען, בין אימטמאנדע יערעס שילער ביי פליי-סיגעס לערנען צו גאראנטירען פיר גוטען ערפאלג אונד גיטעס צייגניס ביי איינער פריפֿינג אויף דער ק. ק. האנדעלס-אקארעמיע. 27 מיינער שילער האבען שאן דיא פריפֿינג אין דער אקאדעמיע, בעציע-הונסווייע פֿאַלימעכניק בעשטאנ-דען אונד בעפֿינדען זיך אין פֿערשיערע-ען גראכען שטעדטען אויף גיטעס פֿאַסעצן

אויך פאן אויסווערטש נעהמע אויך שילער אויף מיטקאכט אונד קוואטיער האַנאַר נאך איבעראיינקאממען.

M. WUNDERMANN, Stryj.

זרגון ולשון-עבר

(למי משניהם היתרון?)

הכן פרקיה-ספר: א) כונד חקי-הרקדוק (ב) כדורות קדימים, ג) טבעיות לשון עבר לפני זמן המדקדקים, ד) מרוע חרלו היהודים לרבר עברית? ה) מעלה-הזרגון וסגורתי הטבעית, ו) ההשכלה הברלנית וההנדרותה להשפה היהודית, ז) המטכילים פעלו הרע על הסגנון העברי, ח) ההפתחת הזרגון, ט) הזרגון לעמת לשון-עבר י) הזרגון לא יהיה לעולם שפתנו הראמית. יא) רק לשון-עבר היא שפתנו האמתית. יב) לשון-עבר היא שפה פשוטה וקלה (יג) סך הכל.

מחיר הספר בתר אחד בכסף או במרקאות למי"ס רבט הנין. — חוברת לדונמא לא השלח רק במחיר. להשיגו אצל המחבר:

M. J. HEILMANN

Podgórze-Krakau, Józefinska 24

לשובי"ם.

יצא לאור הספר המצויץ "מנחת ישבר" נ"ח על הלכות שו"ב מאת הרה"ג וכו' מודר"ר ישבר בער נאדרואט שו"ב מובהק דק"ק קיע"ץ. הנאינים והגדולים היותר מצוינים שברור הזה שליט"א הסכימו, כי כהבושם הזה עוד לא הופיע בספרות השו"ב עד עתה. ויהי' להועלת גדולה מאד לכל רב ושו"ב. מחירו 1.10 ר"ל, מלבד פורטת 40 קופ. כדי רמי קדימה לא ישיחה. למי"ם רבט הגון. להשיגו אצל המחבר נ"י

S. B. Goldrat Schächter in Kielce
Russ.-Polen
ואצל Samson Jerusalemki, Kielce
ואצל הסוכן הראשי מר פייוויל ראוען בווארשא. ואצל כל בתי מסחר הספרים בווארשא.

בית הספר הלאומי בליברפול
Jewish Higher Grade School
40, West Derby st. Liverpool,
England.

אל ביה"ס הזה, היחיד כמינו באנגליה, ואשר בו ילמדו בני שש שנים ומעלה למורים כוללים עפ"י הכנות ביה"ס גבוה באנגליה ולמורים עכרים עפ"י השטה הטבעית, "עברית בעברית", והקבלו נערים גם ספרים ומאצות אחרות. לחניכים כאלה יש מקום בבית מנהל ביה"ס הר"ר י"ש פוכס (שהיה לפניו עורך "המגיד" וה"שבוע") ללמדם ולהכנם ברוח עמנו ושפתנו, גם להכניסם אל בתי הספר הגבוהים אשר באנגליה. הדבור הוא, מלבד ברשון עבר ובלשון המדינה, גם בלשונות: אשכנזי, צרפתי, רוסי ופולני לפנות ע"פ הארצות הנ"ל.

כארים ופחמים

ממכרית אשר בגליציה ופרייסען וגם קארלזנען ופשעמסא במקח השוה משלח ישר לכל החנות מסרת הברזל:
D. Goldstein, Oświęcim.

"AGLINS"

שמוינענד ביליגעס הייצמיטעל!
נור מיט 1 קיא ראָהעל פיר אייניגע העלער, יע נאך דעם אַרַט, קאן מאן מיט איינערעם ניי ערפינדענעם הייצמאטאָאָט "אַגלינס" יעדעס ציבער אויסהייצען אירע פאן דער קיבע אויסהייצען צוויי ציבער. שנעלע גומע אנגענעהמע ווערמע. דער אפאראט קאסט 12 קראנען
זיכע פערטעטער פיר אירע שטערמע נארייזיענעם עם ביקאוויא, וועלכע מיט איין פאר הינדערט קראנען קאפיטאל שענע פאר מיינענדע יעהרליך פערדינען קענען. זך צו ווענדען אן
>Aglins<, Untern. f. Beheizung mit Rohol, Stryj.
אירע אן דען בעאלטעטיגטען דער געוועלליש.
Baruch Löw, Schodnica.

Wyd.: { Naffali Hof.
S. M. Lazer.
Odpowiedzialny Redaktor: S. M. Lazer.
Drukarn S. L. Deutscher a Podgórz.

Newyorker Germania

LEBENSVERSICHERUNGSGESELLSCHAFT.

Versicherungsstand am Schlusse des Jahres 1905 . . . . . K. 539,686 228.—
Stand der Activa laut Bilanz Ende 1905 . . . . . 176,528,370.—
Einkünfte von Assekuranz Prämien und Zinsen 1905 . . . . . 30,748,986 —
Ueberschuss vom Jahresumsatz . . . . . K. 2,215,336.— } 13,934,003.—
Reserven v. früheren Jahren für Dividende „ 11,718,647.— }

Folgende Vorteile bietet die Newyorker Germania ihren Versicherten:
1) Sie gewährt die ersten Dividenden schon nach Ablauf des ersten Jahres; 2) die Polizzier behalten ihren Wert nach 3 Jahren der Ausstellung sogar wenn die Versicherten durch Selbstmord oder Duell starben, und auch in Fällen, in welchen der Antrag objectiv falsche Deklaration enthält; 3) Reisen um die ganze Erdkugel unterliegen keinen besonderen Prämien; 4) ebenso brauchen im Kriegsfall die zu den Waffen Berufenen keine besonderen Prämien zu zahlen; 5) nach 3 jähriger Versicherung kann der Versicherte, bei Einstellung weiterer Entrichtung der Prämien, über die Polizza frei verfügen, gemäss der in der Polizza ersichtlichen Instruktion.

General-Agentur für Westgalizien

Sigmund Gleitzmann, Krakau

Jasnagasse 5.

Agenten unter günstigen Bedingungen gesucht.

זעהר וויכטיג!

בשר נייעסטע הראקויער זעלכווארען-פאבריק כשר מיט עלעקטרישען בעטריעב
עראפנעמ, מיט דען מאדערנסטען מאשינען נאך היגייענישער פארשריפט ווי אויך בעסטע ארכייטסקראפטע איינגעריכטעט, אפערירערט דיא פיינסטען שמאקראפטעסטען זעלכווארען או. צ. : ווארסט פרימא סאלאמי, ווינער סאלאמי, ברוסט, צונגע, שינקען, ווערענעזער עטצ. וויא אויך 3 מאל טאגליך פרישע ווירשטעל אונד פיינסטער פלייסעסעציאליטאטען צו דען ביליגעסטען פרייזען.
הבשר של הכיר"צ דפה אונד פרייזקראנט וורר אויף פערראנגען איינגעשיקט.
י. גראנער עט"י טיש קראקוי, מאַסטאָווא 4.

בשר לפסח

שומז צערעם

דיא שומז הצמחים היחיד הנכבש בארץ הזאת מאגוזי כוכוס בפבריה שלנו.
בימי היוקר ישתמשו בשומז צערעם, כי הוא בזול ואינו גרוע משומז און.
כל המלאכה מן כבישת גרעיני האגוזים עד העטיפה והמשלות, עומדת תחת השגחה דתית מעוקה ויש ערובה נאמנה במעשה השומז על כשרותו בפסח. כי

שומז הצערעם
שרנו נעשה תחת השגחת הה"ג ר' שמחה פרענהעל מפאדנורע.
Georg Schicht A. G. Aussig a B.

Achtung!

50.000 Paar Schuhe

4 Paar Schuhe für nur K. 7

Wegen Zahlungsstockung mehrerer grosser Fabriken wurde ich beauftragt einen grossen Posten Schuhe tief unter den Erzeugungspreis loszuschlagen. — Ich verkaufe daher an jedermann 2 Paar Herren und 2 Paar Damen-Schnürschuhe, Leder braun oder schwarz, galoschirt mit stark genageltem Leerboden, hochelegant neueste Facon. Grösse laut Nr. u. cm. Alle 4 Paar kosten nur K 7. Versandt per Postnachnahme

Schuh-Export
Krakau Nr. 95 Fach.
Umtausch gestattet auch Geld retour.

פיר ברוי-ליידענדע.

עווינדוריענעם, ראדיקאל אבהולפ-ליכעס, נייערפונדענעם פאטענט-באנד. קליינסטע דימענסיאן, געריינסטעם גע-וויכט, אהנע פערער אדער מעטאל, שמערציאן אהנע דרוק ווירקענד. אן-פראגען מיט רעטורפאטא.
M. Kantorowicz, Podgórze.

כשרה

Powidl, Marmeladen, Kompote, Obstweine, Fruchtsäfte candierte Früchte, Aranzini, Cedri etc.

(הכשר מאת מו"ה אהרן האלבערשטאם מפה) empfiehlt Obstverwertungsindustrie „KARPATHA“ BIAŁA

Ruch Postversandt. Preislisten gratis.

כשרה זעלכווארען-פאבריק

A. Finkelstein, Lemberg, Gofuchowskipl. 2

ליעפערט אלע סארטען זעלכווארען, בעסטע כשרה רעליקאטעס: די פאבריק איז מיט דען מאדערנסטען כעהעלפען איינגעריכטעט, ווי עלעקטרישע קראפט א. ו. אונד ערצייגט

נור פרימא-ווארע, בהכשר הרה"ג ר' כשה באכ"ד האב"ד פה

חמאת חלב

החמאה, אשר אתם קונים יום יום, היא ביוקר. אם תרצו לקבץ בהוצאת ביתכם תדרשו אך חמאה כשרה של מאנאפאל. אם אך תבחנו פעם אחת „פאטענט דעסערט-בוטטער“ כשרה לא תמוז עוד מתוך ביתכם — כל מחירי החמאה הנ"ל יש להם הכשר ובמקום שאינה נמצאת תדרשו מן המכרוק של Josef Gottlieb, Kraków, Jasna 2.

רוסטישער טהעע

פאקט אונד ראָן פאן 4 ביז 10 קראַנען פער ק"ג. ביי:
L. Apermann, Brody, Postfach.
פיר צופרידענהייט ווירד גאראנטירט.